

Nr 140.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder, avseende hjälp åt egnahemslåntagare; given Stockholms slott den 10 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Jag torde få anmäla vissa förslag, avseende hjälp åt egnahemslåntagare.

1. Inledning.

Till en början torde jag få erinra, att 1932 års riksdag — med anledning av en vid riksdagen väckt motion, I:201, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i gällande uppbördsreglemente, att amortering och ränta å egnahemslån, som skattskyldig hade att erlägga, finge uppdelas på två betalningsterminer — i

skrivelse nr 339 anhållit, att Kungl. Maj:t ville verkställa närmare utredning rörande de åtgärder, som kunde befinnas böra vidtagas för tillgodo-seende av det i motionen avsedda syftet, samt, i den mån så kunde vara påkallat, förelägga riksdagen det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Vidare får jag anmäla, att sociala jordutredningen (ledamöterna av riksdagens första kammare, professorn K. G. Westman, lantbrukaren Elof B. Andersson i Fältenborg och jägmästaren C. G. L. H:son Tamm, ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen Helmer Molander samt sekreteraren hos svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet redaktören Hemming Sten) i ett den 27 december 1932 avgivet betänkande framlagt förslag angående beviljande av uppskov för egnahemslåntagare att erlægga ränta och amortering å egnahemslån (stat. off. utr. 1932: 39).

Ytterligare har statens egnahemsstyrelse i skrivelse den 16 januari 1933 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta ned-sättning av räntan å den stående delen av bostadslån från egnahems-lånefonden, vilka beviljats för år 1920 eller senare år och för vilka amor-teringsskyldighet föreläge, till 3.5 procent för år 1933.

Slutligen får jag nämna, att från ett stort antal egnahemslåntagare i skilda delar av landet inkommit framställningar om lättnader i villko-ren för egnahemslån och hjälp i övrigt åt egnahemslåntagare såsom ge-nom nedskrivning av oguldna lån till belopp, som bättre än vad för när-varande vore fallet överensstämde med taxeringsvärdet å vederbörande fastighet, sänkning av låneräntan, avskrivning av förfallna, oguldna an-nuiteter, moratorium med erläggande av annuiteter, inställande av exe-kutiva åtgärder, uppdelning av inbetalningen av annuiteterna å flera betalningsterminer samt beviljande av stödlån åt nödställda egnahems-låntagare.

Innan jag ingår på frågan huruvida behov av stödåtgärder föreligger, vill jag erinra om följande.

Egnahemslånerörelsen har pågått sedan 1905. Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden i syfte att bereda tillfälle för mindre bemedlade personer att erhålla lån på fördelaktiga villkor för förvärvande på landsbygden av egna hem. Egnahemslån kunna avse dels jordbrukslägenhet (jordbrukslån) dels bostadslägenhet (bostads-lån). Låneverksamheten handhaves under överinseende av statens egna-hemsstyrelse av låneförmedlare, vilka på ansökan hos Kungl. Maj:t år-ligen tilldelas statslån ur egnahemslånefonden (egnahemsstatslån) att av dem användas för utlämnande av egnahemslån till enskilda. Låneför-medlarna utgöras av hushållningssällskapen, kommuner samt vissa ak-tiebolag och ekonomiska föreningar. Hushållningssällskap utövar verk-samheten genom särskild egnahemsnämnd. Låneförmedlare, som erhål-

lit egnahemsstatslån, ansvarar gentemot staten för lånets förräntning och återbetalning. Med avseende å återbetalningen delas statslånet i en amorteringsdel och en stående del, vilken sistnämnda i regel icke kan av staten uppsägas förrän amorteringsdelen till fulla guldits. Amoteringskyldighet inträder först vissa år efter utgången av det kalenderår, för vilket lånet beviljats. Vad beträffar egnahemslåntagarna äro deras skyldigheter gentemot vederbörande låneförmedlare av motsvarande innebörd som låneförmedlarens skyldigheter mot staten.

De närmare reglerna för lånerörelsen hava under årens lopp varit föremål för jämkningar. Gällande bestämmelser innefattas huvudsakligen i tre kungörelser av den 8 juni 1928, nämligen nr 217 angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, nr 218 med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten samt nr 219 med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamheten. Kungörelsen nr 218 har undergått vissa ändringar genom kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 249).

För att hjälpa egnahemslåntagarna i rådande krisläge hava statsmakterna under år 1932 vidtagit vissa åtgärder.

Sålunda har Kungl. Maj:t, efter medgivande av riksdagen, genom kungörelse den 17 juni 1932 (nr 247) förordnat, att i fråga om statslån från egnahemslånefonden, som för år 1920 eller senare beviljats eller beviljas för utlämnande av egnahemslån för jordbrukslägenheter, räntan skall för åren 1932 och 1933 nedsättas från 4 procent till 3.7 procent å statslån, varför amorteringsskyldighet ej föreligger, och från 4.3 procent till 3.3 procent å den stående delen av statslån, varför amorteringsskyldighet föreligger, allt under villkor att låneförmedlare medgiver innehavare av egnahemslån från ifrågakommande statslån enahanda nedsättning av räntan.

Vidare har 1932 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall med hänsyn till föreliggande omständigheter bevilja låneförmedlare, som medgivit egnahemslåntagare betalningsansånd, ansånd under högst tre månader med erläggande helt eller delvis av föreskriven ränta och kapitalavbetalning till egnahemslånefonden. Kungörelse i ämnet har av Kungl. Maj:t utfärdats den 17 juni 1932 (nr 248).

Slutligen har för budgetåret 1932/1933 anvisats ett anslag å 1,100,000 kronor för utlämnande av stödlån till egnahemslåntagare. Närmare bestämmelser beträffande dessa lån äro lämnade i kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 296) om stödlån åt egnahemslåntagare.

Jag vill också erinra om det anslag å 15,000,000 kronor, som för innevarande budgetår anvisats för utlämnande, enligt kungörelsen den 30 juni 1932 (nr 366), av ackordslån och stödlån åt jordbrukare. Enligt be-

stämmelserna i sistnämnda kungörelse har möjlighet beretts även innehavare av jordbruksegnahem att komma i åtnjutande av dylika lån, dock att förbud stadgats för innehavare av stödlån enligt förenämnda kungörelse den 17 juni 1932 (nr 296) att jämväl erhålla stödlån enligt nu ifrågavarande kungörelse.

2. Frågan om behovet av ytterligare hjälpåtgärder.

Över vissa av förutnämnda från egnahemslåntagare inkomna framställningar har egnahemsstyrelsen avgivit yttrande. Vid ett av dessa yttranden, avgivet i skrivelse den 15 november 1932, hava fogats utlåntanden från samtliga hushållningssällskap och några andra större låneförmedlare. En redogörelse för innehållet i berörda skrivelse samt i låneförmedlarnas utlåntanden återfinnes i sociala jordutredningens förevärande betänkande (sid. 14—18). Såväl egnahemsstyrelsen som låneförmedlarna hava vitsordat, att åtskilliga egnahemslåntagare fortfarande befunne sig i bekymmersamma ekonomiska omständigheter. Samtidigt har emellertid uttalats varningar mot att staten ställde i utsikt ekonomiskt stöd i sådan utsträckning, att låntagare därigenom tillägnade sig den uppfattningen, att även om han själv underlåte att göra vad på honom ankomme, det allmänna trädde hjälpende emellan för att skydda honom i besittningen av fastigheten, eller med andra ord att låntagarens ansvarskänsla för de för egnahemsföretaget ingångna förbindelserna så uppmjukades, att han utan uppjudande av egna krafter överlåte åt staten att bära krisens svårigheter.

På min anmodan har egnahemsstyrelsen med skrivelse den 15 november 1932 till mig överlämnat viss utredning till belysande av egnahemslåntagarnas ställning. Det väsentligaste av denna utredning har sociala jordutredningen sammanfattningsvis låtit ingå i sitt betänkande (sid. 18—20). Följande av sociala jordutredningen utarbetade sammanställning av egnahemsstyrelsens uppgifter torde här få återgivas.

Restantierna utgjorde beträffande lån, som utlämnats av hushållningssällskapen, vid nedanstående tidpunkter följande belopp:

den $\frac{1}{1}$, 1928	jordbrukslån	221 840 kr. (6·02 %)	bostadslån	44 487 kr. (3·09 %)
den $\frac{1}{1}$, 1929	»	252 034 » (6·03 %)	»	52 895 » (3·22 %)
den $\frac{1}{1}$, 1930	»	244 767 » (5·28 %)	»	58 080 » (3·07 %)
den $\frac{1}{1}$, 1931	»	327 035 » (6·54 %)	»	64 599 » (3·10 %)
den $\frac{1}{1}$, 1932	»	525 890 » (10·22 %)	»	101 091 » (4·60 %)

Motsvarande siffror voro beträffande lån, som utlämnats av de större enskilda låneförmedlarna:

den $\frac{1}{1}$, 1928	jordbrukslån	20 258 kr. (9·25 %)	bostadslån	11 774 kr. (3·63 %)
den $\frac{1}{1}$, 1929	»	27 166 » (11·21 %)	»	10 137 » (3·01 %)
den $\frac{1}{1}$, 1930	»	32 939 » (12·73 %)	»	12 015 » (3·42 %)
den $\frac{1}{1}$, 1931	»	41 349 » (15·26 %)	»	11 722 » (3·15 %)
den $\frac{1}{1}$, 1932	»	43 196 » (12·11 %)	»	10 768 » (2·65 %)

Antalet på grund av utmätning försålda lägenheter voro beträffande lägenheter, som belånats hos hushållningssällskapen:

år 1929	jordbrukslägenheter	103 (0·40 %)	; bostadslägenheter	22 (0·18 %)
år 1930	»	141 (0·50 %)	»	37 (0·27 %)
år 1931	»	135 (0·45 %)	»	32 (0·28 %)
år 1932 t. o. m. $\frac{30}{9}$	»	150 (0·47 %)	»	31 (0·19 %)

Motsvarande siffror voro beträffande lägenheter, som belånats hos de större enskilda låneförmedlarna:

år 1929	jordbrukslägenheter	1 (0·09 %)	; bostadslägenheter	1 (0·11 %)
år 1930	»	3 (0·28 %)	»	2 (0·22 %)
år 1931	»	4 (0·36 %)	»	3 (0·32 %)
år 1932 t. o. m. $\frac{30}{9}$	»	3 (0·26 %)	»	5 (0·30 %)

Antalet på grund av konkurs försålda lägenheter voro beträffande lägenheter, som belånats hos hushållningssällskapen:

år 1929	jordbrukslägenheter	13 (0·05 %)	; bostadslägenheter	1 (0·01 %)
år 1930	»	17 (0·06 %)	»	12 (0·09 %)
år 1931	»	31 (0·10 %)	»	12 (0·08 %)
år 1932 t. o. m. $\frac{30}{9}$	»	37 (0·12 %)	»	16 (0·10 %)

Motsvarande siffror voro beträffande lägenheter, som belånats hos de större enskilda låneförmedlarna:

år 1929	jordbrukslägenheter	0	bostadslägenheter	0
år 1930	»	2 (0·16 %)	»	1 (0·06 %)
år 1931	»	1 (0·08 %)	»	2 (0·11 %)
år 1932 t. o. m. $\frac{30}{9}$	»	3 (0·23 %)	»	0

- Enligt uppgifter, som numera kommit mig tillhanda från egnahemsstyrelsen, uppgingo restantierna den 1 januari 1933 till följande belopp: å jordbrukslån, som utlämnats av hushållningssällskap, 1,038,799 kronor, fördelade sig på 4,617 låntagare, å bostadslån, som utlämnats av hushållningssällskap 166,866 kronor, fördelade sig på 966 låntagare, å jordbrukslån, som utlämnats av andra låneförmedlare, 50,944 kronor, fördelade sig på 103 låntagare, samt å bostadslån, som utlämnats av sådana låneförmedlare, 8,026 kronor, fördelade sig på 36 låntagare.

Från egnahemsstyrelsen hava till mig vidare överlämnats vissa uppgifter, avsedda att belysa den under 1932 bedrivna stödlåneverksamheten för egnahemslåntagarnas vidkommande. Av dessa uppgifter inhämtas, att stödlån ur anslaget å 1,100,000 kronor söktes av sammanlagt 13,923 egnahemslåntagare. Lån hava ur förenämnda anslag beviljats 3,199 personer, nämligen 2,761 jordbrukslåntagare med tillhoppa 971,349 kronor och 438 bostadslåntagare med tillhoppa 128,651 kronor. Vad de övriga lånesökandena beträffar hava 3,964 ansökningar avslagits och 6,760 sökande hänvisats att göra framställning om erhållande av stödlån ur an-

slaget till ackords- och stödlån åt jordbrukare å 15,000,000 kronor. Med anledning av denna hänvisning hava stödlån ur sistnämnda anslag sökts av 5,007 egnahemslåntagare, som förut sökt lån ur anslaget på 1,100,000 kronor. Redan dessförinnan hade emellertid stödlån ur anslaget åt jordbrukare sökts av 2,750 egnahemslåntagare, därav 1,713, vilka ansökt jämväl om lån ur anslaget på 1,100,000 kronor. Sammanlagt hava stödlån ur anslaget till jordbrukare beviljats 6,163 egnahemslåntagare med ett belopp av tillhoppa 2,990,385 kronor.

*Departements-
chefen.*

Den förebragta utredningen torde giva vid handen, att vissa egnahemslåntagares ställning, trots den hjälp, som statsmakterna under år 1932 lämnat, alltjämt är svår. På många håll synes läget nu till och med mera bekymmersamt än det var vid motsvarande tidpunkt föregående år. Härpå tyder särskilt den oerhörda stegringen av restantier å egnahemslånen, framför allt jordbrukslånen, i fråga om vilka sistnämnda summan restantier den 1 januari 1933 var nära dubbelt så stor som den 1 januari 1932 och nära fyra gånger så stor som den 1 januari 1930. På min föredragning har Kungl. Maj:t tidigare i dag beslutat avlåta proposition till riksdagen med hemställan om ytterligare anslag för utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare. Även egnahemslåntagare, som driva jordbruk, avses skola kunna erhålla lån från sagda anslag. Bifaller riksdagen berörda förslag, torde åtskilliga egnahemslåntagare kunna bliva hjälpta ur de mest överhängande svårigheterna. Emellertid har jag ej ansett mig böra stanna härvid. Det har synts mig nödvändigt att överväga vidtagande jämväl av hjälpåtgärder, vilka taga direkt sikte på de ekonomiska besvärligheter, varmed egnahemslåntagarna i denna deras egenskap hava att kämpa. Även bortsett därifrån att innehavare av bostadsegnahem ej avses skola komma i åtnjutande av lån från ackords- och stödlåneanslaget torde, i förhandenvarande krisläge med dess brist på arbetstillfällen och svårigheter att anskaffa kontanta medel, anledning finnas att bereda egnahemslåntagaren någon lättnad i hans strävan att förränta och amortera sitt egnahemslån. Väl torde hjälpåtgärderna ej böra givas sådan utsträckning, att egnahemslåntagarens ansvarskänsla avtrubbas och den uppfattningen vinner insteg hos honom, att staten skulle hava skyldighet att träda hjälpande till, så snart egnahemslåntagaren ej förmår vederbörligen fullgöra sina förpliktelser enligt låneavtalet. En dylik utveckling skulle säkerligen lända egnahemsrörelsen till stor skada. Behörig hänsyn härtill måste därför tagas. Med denna inskränkning torde emellertid statens ingripande böra ske i den omfattning, nöden kräver och den statsfinansiella situationen medgiver. Jag vill i det följande framlägga de förslag, som från dessa utgångspunkter enligt min mening böra komma till genomförande.

3. Förslag om uppdelning av annuiteterna å flera inbetalningsterminer jämte därmed sammanhängande frågor.

Enligt § 18 mom. 4 kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten skola ränta och amortering å statslån från egnahemslånefonden för varje år av vederbörande låneförmedlare inbetalas till statskontoret före utgången av mars månad nästföljande år. Enligt § 9 kungörelsen med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten må den tid, inom vilken ränta och amortering å av låneförmedlare utlämnade egnahemslån skola vara till låneförmedlaren erlagda, ej i det rörande egnahemslånet upprättade lånekontraktet bestämmas tidigare än till november månad det år, för vilket betalningen utgår. På framställning av låneförmedlare äger, enligt § 10 sistnämnda kungörelse, vederbörande länsstyrelse ombesörja, att räntor och avbetalningar å egnahemslån varda i samband med någon kronans uppbörd genom vederbörandes försorg debiterade, uppburna och redovisade.

Enligt uppbördsreglementet den 14 december 1917 (nr 838) §§ 9 och 11, sådana dessa paragrafer lyda enligt kungörelsen den 13 november 1931 (nr 382), vilken trätt i kraft den 1 januari 1932, skall den årliga allmänna uppbörden av kronoutskylder försiggå å landet under två allmänna uppbördsterminer och i stad vid två allmänna uppbördsstämmor. Uppbördsterminerna omfatta, den första tiden från och med den 10 till och med den 20 november taxeringsåret, och den andra tiden från och med den 25 april till och med den 5 maj nästföljande år. Uppbördsstämmorna äga rum, den första viss eller vissa dagar under tiden från och med den 5 till och med den 20 november taxeringsåret, och den andra viss dag eller vissa dagar under tiden från och med den 25 april till och med den 5 maj nästföljande år. Under förutsättning att vad den skattskyldige å kronodebetsedel påföres i statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, utjämningskatt, landstingsskatt samt, vad beträffar uppbörden å landet, vägskatt och tingshusmedel uppgår till sammanlagt minst 10 kronor, förfalla dessa utskylder till betalning med hälften av sina belopp under vardera uppbördsterminen eller uppbördsstämman. Vad eljest den skattskyldige å kronodebetsedel påföres förfaller till betalning under första uppbördsterminen eller uppbördsstämman.

I en vid 1931 års riksdag väckt motion, II: 411, hemställdes, att bland de delbara utskyldstitlarna å kronodebetsedeln även måtte uppföras annuiteter å egnahemslån. Denna motion avstyrktes emellertid av bevillningsutskottet (betänkande nr 36) på anförda skäl, bland annat, att vid bifall till motionen annuiteterna å egnahemslån icke komme att i sin helhet inbetalas inom föreskriven tid eller före mars månads utgång. Riksdagen godkände bevillningsutskottets betänkande.

I det betänkande med förslag rörande statlig hjälpaktion åt vissa egnahemslåntagare (stat. off. utr. 1931: 37), som den 27 november 1931 avgavs av 1931 års egnahemsutredning, upptogs frågan om uppdelning av egnahemslåneannuiteterna å flera inbetalningsterminer ånyo till behandling.

Av betänkandet inhämtas, att 9 egnahemsnämnder inkasserade annuiteterna genom kronouppbörd, medan uppbörden i övriga 17 fall handhades av låneförmedlarna själva. I sistberörda fall skedde inleveransen till låneförmedlarna antingen kontant eller i postanvisning, över postgiro eller genom inlösande av postförskott. Egnahemsutredningen, som från hushållningssällskapen och övriga större låneförmedlare inhämtat yttranden i ämnet, anför i betänkandet, att de flesta egnahemsnämnder icke för det dåvarande ansåge sig böra påkalla någon ändring av gällande bestämmelser rörande uppbörden. Utredningen ville emellertid framhålla, att frågan om sättet för annuiteternas inbetalning vore av mycket stor vikt, när det gällde att söka utvägar för att underlätta låntagarnas möjligheter att reda sig. Klart vore enligt utredningens mening, att ju smidigare uppbördssystemet verkade, ju större möjligheter det gäve att taga hänsyn till den enskilde låntagarens förmåga att å olika tider betala, dess bättre måste resultatet bliva. Ur dessa synpunkter ansåge sig utredningen böra förorda, att på grund av frågans stora vikt för låntagarna annuiteterna borde i de fall, då inbetalningen skedde i samband med kronouppbörd, uppdelas på två terminer. Genom en sådan åtgärd skulle ernås, att dessa låntagare i ifrågavarande hänseende komme i en ställning, jämförlig med låntagarnas ställning i de fall, där låneförmedlaren själv handhade uppbörden.

I yttrande den 28 januari 1932 över nyssnämnda betänkande förklarade sig *statskontoret* icke hava något att erinra mot en uppdelning av annuiteterna å egnahemslån under förutsättning, att uppbördsmyndigheterna redovisade inbetalningarna till vederbörande låneförmedlare i så god tid, att dessa kunde inom föreskriven tid fullgöra dem författningsenligt åliggande inbetalningsskyldighet.

I skrivelse den 10 februari 1932 hemställde *statens egnahemsstyrelse*, att förslag måtte föreläggas riksdagen, att å egnahemsstatslån för varje år belöpande räntor och amorteringar finge av låneförmedlarna inbetalas i två poster året därpå, den ena före utgången av mars och den andra före utgången av september månad. Till stöd för sin hemställan anförde egnahemsstyrelsen bland annat:

För att underlätta för ekonomiskt svagare låntagare att fullgöra sina betalningsskyldigheter för egnahemslånen hade åtskilliga låneförmedlare, som ej använde kronouppbördssättet, i den mån det varit dem möjligt, antingen medgivit låntagarna anstånd med inbetalningen av annuiteterna — helt eller delvis — eller låtit dem verkställa betalning i flera uppbörds-terminer eller ock infört sådant avbetalningssystem, att endast mindre poster med jämna mellantider, eller när det bäst passat, behövt av låntagarna betalas. Då emellertid låneförmedlarna vore skyldiga till statskontoret verkställa inbetalning av förfallna annuiteter å erhållna egnahemsstatslån senast före mars månads utgång året efter det, betalningen avsåge, saknade låneförmedlarna i regel ekonomiska möjligheter att ut-

över denna tid medgiva låntagarna utsträckt betalningstid i någon större omfattning. Svårigheter för låneförmedlarna att särskilt under rådande depressionstid kunna under den korta uppbördstid, som sålunda stode dem till buds, inkassera annuiteterna, torde visserligen i främsta rummet föreligga beträffande innehavare av jordbruksegnahem. Den rådande arbetslösheten hade emellertid även medfört betalningssvårigheter för åtskilliga bostadslåntagare. En anordning med inleverans till statskontoret två gånger årligen i stället för en skulle med säkerhet innebära lättnad för låneförmedlarna i deras strävan att bereda låntagarna största möjliga betalningsanstånd.

I yttrande den 19 februari 1932 anförde härefter *statskontoret* bland annat följande:

För att låneförmedlarna skulle kunna i vederbörlig ordning fullgöra sina förpliktelser gentemot statskontoret borde uppbörden å egnahems-lånen vara verkställd före den 31 mars året efter det år, å vilket förfallna belopp belöpte. Då emellertid låneförmedlarna kunde förlägga uppbörden till terminer under såväl låneåret som under tiden intill den 31 mars på-följande år, torde något hinder att verkställa uppbörden halvårsvis eller oftare icke föreligga med gällande bestämmelser. Enbart för möjliggörande av att egnahemslåntagarna finge erlægga förfallna belopp genom periodiska avbetalningar torde sålunda tvenne betalningsterminer för å egnahemsstatslånen förfallna räntor och annuiteter icke vara erforderliga. Vad som skulle vinnas genom ett bifall till egnahemsstyrelsens förslag vore sålunda endast möjlighet för låneförmedlarna att för sina låntagare utsträcka lånetiden med ett halvt år på så sätt, att uppbörden av annu-iter för ett år — exempelvis för år 1932 — kunde fördelas under loppet av ungefär ett och ett halvt år. Ett generellt anstånd, på sätt egnahemssty-relsens förslag innebure, torde icke vara av behovet påkallat.

Den 26 februari 1932 anmäldes ärendet för Kungl. Maj:t av dåvarande *chefen för jordbruksdepartementet*, som därvid avstyrkte såväl 1931 års egnahemsutrednings som statens egnahemsstyrelsens omförmälda förslag. Departementschefen anförde härutinnan i huvudsak:

Beträffande först frågan om uppdelning av annuiteterna å två terminer i de fall, då inbetalning skedde i samband med kronouppbörden, ville de- partementschefen allenast hänvisa till det beslut i ämnet, som fattades 1931. Därest allvarliga olägenheter för någon låneförmedlare ansåges förknippade med nuvarande kronouppbördssystem, stode det denne fritt att övergå till annan ordning för egnahemsannuiteternas uppbörd. I fråga om de låneförmedlare, som ej anlidade kronans uppbörd, torde av de till egnahemsutredningen avgivna yttrandena framgå, att flertalet låneför- medlare icke påkallade någon ändring av nuvarande uppbördssystem. Så- som från flera låneförmedlare framhållits, komme givetvis en anordning med två särskilda uppbördsterminer att förorsaka ökat arbete med driv- ning och bokföring. Hos hushållningssällskapen torde uppbördssättet i allmänhet vara tillrättalagt till låntagarnas förmån på så sätt, att säll- skapen, där så erfordrades, till statskontoret förskotterade utebliven be- talning av räntor och amorteringar.

Departementschefen erinrade emellertid, att för en och annan enskild låneförmedlare under förhanden varande betalningssvårigheter den situ-

ationen kunde uppkomma, att låneförmedlaren ej såge sig i i stånd att till statskontoret förskottera utebliven betalning från låntagarna. Departementschefen hemställde, att för sådant undantagsfall Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, efter prövning i varje särskilt fall med hänsyn till föreliggande omständigheter, bevilja låneförmedlare, som därom ansökte och visade sig hava medgivit egnahems-låntagare betalningsansånd, ansånd under högst 3 månader med erläggande helt eller delvis av föreskrivna ränte- och kapitalavbetalningar till egnahemslånefonden.

Genom *proposition nr 149* föreslog Kungl. Maj:t 1932 års riksdag bland annat att bifalla det förslag, om vars avlåtande departementschefen hemställt.

Över propositionen avgav *jordbruksutskottet* utlåtande, nr 88. Utskottet upptog samtidigt till behandling såväl den i början av mitt anförande omnämnda motionen I:201 om ändring i uppbördsreglementet som en vid riksdagen väckt motion, I:202, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av § 18 i kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, att låneförmedlare skulle för varje år inbetala hälften av ränta och amortering före utgången av februari och hälften före utgången av juni månad nästföljande år. I utlåtandet anförde utskottet, att, beträffande först det i motionen I:201 framställda förslaget om uppdelning av annuiteterna å egnahemslån i två terminer i fall då inbetalning skedde i samband med kronouppbörden, utskottet hölle före, att egnahemslåntagarna borde — särskilt i betraktande av det svåra ekonomiska läget — i förevarande avseende beredas de lättnader, som kunde vara möjliga. Utskottet, som sålunda ansåge det i motionen avsedda syftet förtjänt av beaktande, vore emellertid icke berett att omedelbart taga ståndpunkt till själva förslaget, men ansåge, att en närmare undersökning borde komma till stånd för klarläggande av vilka åtgärder, som lämpligast borde vidtagas för vinnande av sagda syfte. Vidkommande motionen I:202 erinrade utskottet om det genom propositionen begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva låneförmedlare visst betalningsansånd. Genom en sådan anordning, vilken utskottet tillstyrkte, torde enligt utskottets mening det med sistberörda motion avsedda syftet i stort sett bliva tillgodosett. Emellertid framhöll utskottet, att detta icke uteslöte, att jämväl det i denna motion väckta förslaget kunde upptagas i samband med den utredning, utskottet förordat. Under återopande av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen måtte dels bifalla ifrågasvarande genom propositionen nr 149 framlagda förslag, dels med anledning av motionen I:201 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa närmare utredning rörande de åtgärder, som kunde finnas böra vidtagas för tillgodoseende av det i motionen avsedda syftet samt, i den mån så kunde vara påkallat, förelägga riksdagen det för-

slag, vartill utredningen kunde giva anledning, dels ock besluta, att motionen I:202 finge anses besvarad genom vad utskottet sålunda anfört och hemställt.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

I den med anledning av riksdagens beslut i anståndsfrågan av Kungl. Maj:t utfärdade, tidigare omnämnda kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 248) angående anstånd med erläggande av ränte- och kapitalavbetalningar till egnahemslånefonden har föreskrivits, att låneförmedlare, som önskar erhålla sådant anstånd, skall därom före den 1 mars det år, varunder inbetalningen skall verkställas, till statens egnahemsstyrelse ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning, åtföljd av uppgifter om det belopp, med vars erläggande låneförmedlare medgivit egnahemslåntagare anstånd, samt om tiden för sålunda medgivna anstånd. Tillika har stadgats skyldighet för egnahemsstyrelsen att före den 15 nämnda mars månad med eget yttrande till Kungl. Maj:t överlämna de inkomna ansökningarna jämte därvid fogade handlingar. Anstånd enligt kungörelsen kan medgivas under en tid av högst 3 månader.

Av en utav *chefen för statens egnahemsstyrelse* upprättad, den 5 oktober 1932 dagtecknad promemoria inhämtas, att under år 1931 egnahemsnämndernas uppbörd av annuiteterna å egnahemslån var anordnad sålunda, att 5 låneförmedlare begagnade sig av postförskott, 3 använde postanvisning eller upptogo kontant likvid, 8 använde postgiro, 6 läto uppbörden verkställas i samband med uppbörden av kronoutskylderna och 4 upptogo betalning i samband med uppbörden av kronans arrenden eller i särskild uppbörd under mars månad. Under år 1932 har en av sist omnämnda fyra låneförmedlare, som tidigare anlitat kronans uppbörd, övergått till uppbörd genom postverket. En promemorian vidfogad uppställning utvisar de belopp, vartill annuiteterna å egnahemslån i olika fall uppgå. Till belysning av vilka belopp det här är fråga om, må nämnas, att för jordbrukslån, beviljat åren 1920—1927, annuiteten regelmässigt uppgår, om lånet är å 2,500 kronor, till 128 kronor 75 öre, om lånet är å 5,000 kronor, till 257 kronor 50 öre och om lånet är å 7,500 kronor, till 386 kronor 25 öre. För bostadslån, beviljat under nämnda år, utgör motsvarande annuitet 146 kronor 88 öre, 293 kronor 75 öre och 440 kronor 63 öre. Med anledning av förut omnämnda av 1932 års riksdag medgivna räntenedsättning uppgår emellertid för åren 1932 och 1933 annuiteten å jordbrukslån, som beviljats för år 1920 eller senare, till ett något mindre belopp, än som med tillämpning av de allmänna reglerna skulle varit fallet. De annuiteter, vilka för åren 1932 och 1933 skola utgöras för jordbrukslån av den storlek, nyss angivits, och beviljade under den i samband därmed angivna tidsperioden utgöra sålunda respektive 116 kronor 25 öre, 232 kronor 50 öre och 348 kronor 75 öre.

Departements-
chefen.

Genom bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva låneförmedlarna anstånd under högst tre månader med fullgörandet av dem åliggande inbetalningsskyldighet till statsverket med avseende å annuiteterna å statslån från egnahemslånefonden har beretts möjlighet för låneförmedlarna att i sin tur i ömmande fall medgiva innehavare av egnahemslån motsvarande anstånd med erläggande av ränta och amortering å sistnämnda lån. Ehuru värdet av denna möjlighet givetvis icke bör underskattas, måste dock erinras, att tillämpningsområdet är i viss mån begränsat. På sätt framgår av det förut anförda avser bemyndigandet sådana fall, där egnahemslåntagarens betalning till låneförmedlaren enligt av denne meddelade föreskrifter rätteligen skolat erläggas före utgången av mars månad, men där låneförmedlaren medgivit uppskov med betalningen och såsom en följd av att annuiteterna å egnahemslånen sålunda ej inflyta inom bestämd tid får svårt att i behörig ordning verkställa de låneförmedlaren åliggande inbetalningarna å statslånet. Däremot torde under bemyndigandet ej inbegripas det fall, att låneförmedlaren redan från början delat uppbörderna av egnahemslåneannuiteterna å två eller flera terminer, därav den eller de sista infalla efter den 31 mars, och på grund härav viss del av likviden, utan att anstånd meddelats, icke kommer att erläggas förrän efter sistnämnda dag. Bemyndigandet torde vidare sakna större betydelse i fråga om sådana egnahemslån, för vilka annuiteterna uppbäras i samband med kronans uppbörd.

Den vid chefens för egnahemsstyrelsen promemoria fogade uppställningen utvisar, att annuiteterna å egnahemslån uppgå till jämförelsevis betydande belopp. Det torde få anses otvivelaktigt, att en uppdelning å flera betalningsterminer för egnahemslåntagaren innebär en stor lättnad. Alldeles särskilt gäller detta under nu rådande ekonomiska förhållanden. Gällande bestämmelser bereda emellertid icke i den utsträckning, som kan anses önskvärd, möjlighet för låneförmedlaren att medgiva dylik uppdelning. Då det måste ligga i statsmakternas eget intresse att, i den mån statens berättigade anspråk på räntelikvid och amortering ej därigenom åsidosättas, underlätta för egnahemslåntagarna att fullgöra sina förpliktelser, synes viss ändring av berörda bestämmelser påkallad. Jag övergår att redogöra för de åtgärder, som härutinnan enligt min mening böra vidtagas.

Det åligger såsom nämnts, jämlikt § 18 mom. 4 i kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, låneförmedlarna att till statskontoret inbetala räntor och amorteringar å av dem uppburna egnahemsstatslån senast den 31 mars året efter det år, å vilket beloppen belöpa. Förutsättning för att låneförmedlarna skola kunna, utan att därigenom tvingas att förskottera för sina låntagare, förlägga uppbörderna av annuiteterna å egnahemslån till tiden efter nämnda dag, är alltså, att den tid, inom vilken redovisningen till statskontoret skall ske, utsträcker. Hänsyn torde emellertid härvid böra tagas till angelägen-

heten av att någon förskjutning ej äger rum av de för varje budgetår påräkneliga ränte- och kapitalinbetalningarna till egnahemslånefonden. Låneförmedlarnas inbetalningar torde därför lämpligen icke böra verkställas senare än den 30 juni. Genom en förlängning av inbetalningstiden för ränta och amortering å statslånen till utgången av juni månad torde dock en ej oväsentlig lättnad kunna av låneförmedlarna beredas egnahemslåntagarna. Med hänsyn härtill synes stadgandet i berörda § 18 mom. 4 böra sålunda ändras, att inbetalningen av annuiteter å statslån ej behöver vara fullgjord förrän den 30 juni året efter det år, för vilket de utgå. Jag förutsätter emellertid, att även i fortsättningen viss del av annuiteterna å egnahemslånen kommer att inflyta till låneförmedlarna redan inom den nu stadgade tiden. Det torde ej finnas anledning medgiva låneförmedlarna rätt att hava sistberörda belopp hos sig ineliggande och att därå tillgodogöra sig ränta ända till den 30 påföljande juni. Jag vill i förevarande hänseende därför föreslå ett stadgande av innehåll, att till statskontoret skola före mars månads utgång inlevereras de annuiteter för nästföregående år, som inflyta inom sådan tid, förslagsvis den 25 mars, att dylik leverans är möjlig.

Vad låneförmedlarnas uppbörd av räntor och amorteringar å utlämnade egnahemslån beträffar, synes någon ändring ej böra ske i den regel, som gäller enligt § 9 kungörelsen med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten, att låneförmedlare ej äger påfordra annuitetsbetalning tidigare än i november månad det år, för vilket betalningen utgår. Däremot torde böra föreskrivas, att uppbörden skall verkställas i flera terminer, sålunda att halva annuitetsbeloppet kommer att uppbäras under tiden november—mars och den återstående hälften upptages under därpå följande april—juni. Inom nu angivna rum torde låneförmedlarna böra äga frihet att ordna uppbörden å lämpliga tider. Härvid bör naturligtvis tillses, att två uppbörder ej äga rum för nära på varandra. Vid en första uppbörd i november synes exempelvis lämpligen en andra uppbörd kunna ske i april—maj. Vill låneförmedlaren fördela annuiteterna å flera än två uppbörder, bör hinder däremot ej möta. Å andra sidan torde egnahemslåntagaren hava rätt att, om han så önskar, vid en tidigare uppbörd erlægga jämväl belopp, som belöper å en senare.

Beträffande statslån, som utlämnas efter ikraftträdande av de föreslagna ändringarna, bliva de nya bestämmelserna naturligtvis bindande för vederbörande låneförmedlare. Vad angår vid berörda tidpunkt redan beviljade statslån, torde rätten för låneförmedlaren att fullgöra sina inbetalningar till statskontoret efter den 31 mars böra göras beroende av att låneförmedlaren anordnar uppbörden av annuiteterna å från lånen utlämnade egnahemslån i överensstämmelse med de av mig härutinnan föreslagna reglerna.

Den ordning, vari kronans uppbörd för närvarande sker, omöjliggör tillämpning av de bestämmelser, jag nu förordat, då, såsom i viss, ehuru jämförelsevis ringa utsträckning är fallet, låneförmedlare för upptagande av egnahemslåneannuiteterna anlitar sagda uppbörd. Uppbörderna av kronarrenden verkställas allenast en gång årligen, nämligen under mars månad. Vad uppbörden av kronoutskylder beträffar är denna visserligen, såsom tidigare nämnts, för vissa utskyldstitlar delad på två terminer eller uppbördsstämmer. Så är dock ej förhållandet i fråga om egnahemslåneannuiteterna. Det har, på sätt jag förut anført, föreslagits, att jämväl berörda annuiteter borde upptagas bland de delbara utskyldstitlarna. Emellertid förefaller det mig som vore hela det system, enligt vilket uppbörden av egnahemslåneannuiteter sammanbindes med uppbörden av kronans arrenden eller utskylder, mindre lyckligt. En uppbörd, som sker genom länsstyrelsens försorg och med anlåtande av dess underordnade tjänstemän, medgiver ej det hänsynstagande till varje särskilt fall, som beträffande egnahemslånen synes önskvärt och lämpligt. Mången gång torde uppbördsmyndigheten i sina försök att indriva förfallna annuiteter gå väl hårt fram. Enligt vad egnahemsstyrelsen uppgivit hava inom några län landsfiskalerna i regel beslutat utmätning för restantier å egnahemslån utan att höra vederbörande låneförmedlare. Det synes mig uppenbart, att ett dylikt förfarande icke är vare sig ändamålsenligt eller eljest lämpligt. Exekutiva åtgärder för uttagande av förfallna egnahemslåneannuiteter torde böra tillgripas allenast såsom en yttersta utväg. Sker uppbörden — och indrivningen — genom vederbörande låneförmedlares egen försorg torde möjliggöras en smidigare anpassning efter omständigheterna än då arbetet anförtros utomstående. Under åberopande av vad jag sålunda anført vill jag föreslå upphävande av stadgandet i § 10 kungörelsen med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten, enligt vilket låneförmedlare äger låta debitering, uppbörd och redovisning av ränta och avbetalningar å egnahemslån verkställas genom länsstyrelsens försorg i samband med någon kronans uppbörd. Då emellertid förberedande åtgärder på sina håll redan torde vara vidtagna för uppbörden i november—december innevarande år, bör ändringen vinna tillämpning först i fråga om de annuiteter, vilka förfalla till betalning efter den 31 december 1933.

I anslutning till vad nu anförts har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till dels *kungörelse om ändrad lydelse av § 18 mom. 4 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten* dels ock *kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten*. Förslagen torde få såsom *bilagor* fogas vid detta protokoll.

Enligt 1932 års riksdags bemyndigande och den i anslutning därtill utfärdade kungörelsen angående anstånd med erläggande av ränte- och kapitalavbetalningar till egnahemslånefonden kan för närvarande medgivas dylikt anstånd längst intill den 1 juli året efter det år, för vilket betalningarna utgå. Vid genomförande av de föreslagna ändringarna i egnahemskungörelserna blir möjligheten att medgiva ett sålunda begränsat anstånd utan betydelse. Med hänsyn till vad förut anförts angående angelägenheten av att undvika förskjutning av de för varje budgetår beräknade ränte- och kapitalinbetalningarna till omförmälda fond torde det å andra sidan icke lämpligen låta sig göra att medgiva anstånd till senare tidpunkt än den 1 juli. Förstnämnda kungörelse synes därför, om de av mig framlagda förslagen bifallas, böra, i samband med utfärdande av därav föranledda bestämmelser, av Kungl. Maj:t upphävas från och med dagen för berörda bestämmelsers trädande i kraft.

Jag anser mig böra framhålla, att någon ändring varken ifrågasatts eller syntts mig lämpligen böra komma till stånd i nu gällande skyldighet för egnahemslåntagare, som med lånet förenat livförsäkring enligt kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 509) angående särskilda villkor och bestämmelser för livförsäkring å personer, som erhålla lån ur statens egnahemslånefond, att erlägga försäkringsavgift före mars månads utgång varje år. Emellertid stadgas i § 10 berörda kungörelse, att försäkringsavgift skall erläggas till vederbörande låneförmedlare senast samtidigt med stadgad annuitet å lånet för motsvarande tid. Vidare skall, enligt § 11 samma kungörelse, med visst undantag, låneförmedlare senast före utgången av mars månad varje år till riksförsäkringsanstalten inbetala på nästföregående kalenderår belöpande försäkringsavgifter. Till undvikande av att en förlängning, på sätt föreslagits, av tiden för erläggande av egnahemslåneannuiteter kommer att föranleda jämväl utsträckning av den tid, inom vilken försäkringsavgifterna skola betalas, torde stadgandet i förenämnda § 10 böra undergå viss jämkning. Frågan torde böra av Kungl. Maj:t beaktas vid den slutliga prövningen av de framlagda kungörelseförslagen.

Genom de föreslagna ändringarna i egnahemskungörelserna torde syftet med 1932 års riksdags förut omförmälda skrivelse (nr 339) bliva tillgodosett. I detta sammanhang vill jag erinra om en annan av riksdagen hos Kungl. Maj:t gjord framställning, som med den nyss avsedda är i viss mån likartad. Med anledning av en vid 1932 års riksdag väckt motion, II: 27, däri hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att annuiteten å lån från statens avdikningslånefond måtte i likhet med vissa andra å kronodebetsdeln upptagna poster få erläggas i två terminer, har riksdagen i skrivelse nr 333 anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, vilka åtgärder, som kunde böra vidtagas för vinnande av det med motionen avsedda syftet, samt, i den mån så kunde vara påkallat, före-

lägga riksdagen det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Enligt vad jag inhämtat har chefen för finansdepartementet för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att besluta ändring i uppbördsreglementet i anslutning till vad i motionen föreslagits.

4. Förslag om uppskov med gäldande av annuiteter.

Sociala jordutredningen har i sitt omförmälda betänkande ansett ådaga-lagt, att fall förekomme, då det vore av behovet påkallat att, utöver vad redan åtgjorts, genom ytterligare stödåtgärder lämna hjälp till egnahems-låntagare, som utan eget förvållande råkat i sådant nödläge, att han icke vore i stånd att uppfylla de förpliktelser, som han åtagit sig enligt egnahemslånekontraktet. Den lämpligaste vägen att hjälpa dylik låntagare i hans ekonomiska svårigheter har jordutredningen funnit vara att i viss utsträckning medgiva honom uppskov med fullgörandet av ränte- och amorteringsskyldigheten. Jordutredningen har med anledning härav utarbetat och i ett vid betänkandet fogat förslag till kungörelse med bestämmelser om beviljande av uppskov för egnahemslåntagare att erlægga ränta och amortering å egnahemslån sammanfört de bestämmelser, som enligt jordutredningen borde beträffande sådant uppskov gälla. En redogörelse för innehållet i förslaget och de till grund därför anförda motiv torde här få lämnas.

Uppskov föreslås skola kunna beviljas såväl innehavare av jordbrukslån som innehavare av bostadslån. Jordutredningen anför, att uppskov givetvis skulle få förekomma endast i mycket ömmande fall. Förutsättningarna för uppskov angivas böra vara — förutom att vederbörande låntagare på grund av svårigheter, som ej äro självförvållade, är i trängande behov av ekonomiskt bistånd — att han dels kan antagas hava gjort vad på honom skäiligen ankommit för att övervinna svårigheterna, genomföra egnahemsföretaget och behörigen sköta lägenheten, dels synes äga goda förutsättningar att, om uppskov erhålles, kunna behålla lägenheten, dels ock i övrigt befinnes vara förtjänt av bistånd. En och samma låntagare skall kunna erhålla uppskov vid mer än ett tillfälle, dock sammanlagt högst med belopp, motsvarande $\frac{1}{5}$ av egnahemslånets ursprungliga storlek. Jordutredningen anför, att — då efter amorteringsskyldighetens inträdande annuiteten för egnahemslån, beviljade under åren 1905—1919, uppginge för jordbrukslån till 4.8 procent och för bostadslån till 5.3 procent av det beviljade lånet, för lån, beviljade under åren 1920—1927, till respektive 5.15 och 5.875 procent samt för lån, beviljade år 1928 och därefter, till respektive 5.3 och 6.2 procent — möjligheten till uppskov i allmänhet skulle komma att omfatta sammanlagt ungefär fyra annuiteter för innehavare av jordbrukslån samt tre och en halv annuiteter för innehavare av bostadslån. Uppskov

skall kunna beviljas beträffande såväl förfallande ränta och amortering som restantier. Angående låntagares skyldigheter med avseende å uppskovsbelopp föreslås, att beloppet tillägges egnahemslånets stående del samt förräntas och återbetalas i enlighet med de grunder, som gälla beträffande denna del. Såsom motiv härför har framhållits, bland annat, att de för lånen gällande amorteringsplanerna icke borde rubbas. Vidare har jordutredningen uttalat, att det ej syntes lämpligt att, såsom jämväl övervägts, låta uppskovsbeloppen bilda en skuld för sig vid sidan av egnahemslånet, enär dels härigenom skulle förorsakas ett icke oväsentligt ökat arbete för långivarna dels ock det kunde befaras, att tillskapandet på dylikt sätt av nya lån skulle kunna skada den grundidé, på vilken egnahemsrörelsen byggde, nämligen att den, som genom statens hjälp bereddes tillfälle att förvärva ett eget hem, borde i fortsättningen kunna reda sig själv. Vad angår förfarandet vid beviljande av uppskov föreslås, att ansökan om uppskov skall ingivas till vederbörande låneförmedlare. Uppskov, som tillstyrkes av låneförmedlaren, skall för godkännande underställas statens egnahemsstyrelse. Å skuldbelopp, som uppkommer genom uppskov, skall låntagaren utfärda skuldförbindelse. Tillika skall för sådant belopp lämnas säkerhet, som låneförmedlaren finner sig kunna godtaga. Beträffande den ökning av egnahemsstatslån, som för låneförmedlare kan förändas av beviljat uppskov rörande egnahemslån, skall låneförmedlaren utfärda skuldförbindelse till statskontoret. Låneförmedlande bolag och förening skola därjämte till statskontoret avlämna säkerhet, som kan godkännas, för förbindelsens fullgörande. Då det ansetts, att den säkerhet, som kan anskaffas av egnahemslåntagaren, i många fall ej komme att bli fullt betryggande, har föreslagits, att förlust, som kunde uppstå å den del av egnahemslånet, vilken till följd av beviljat uppskov översköte lånets ursprungliga storlek, skulle bäras av statsverket. Bestämmelserna avses skola träda i kraft den 1 maj 1933.

Sociala jordutredningen har vidare föreslagit, att för nästa budgetår borde fastställas ett belopp av 1,000,000 kronor, inom vilket uppskov högst finge beviljas. Utredningen har beräknat, att härav komme att belöpa 600,000 kronor på uppskov med ränta och 400,000 kronor på uppskov med amorteringar.

Över sociala jordutredningens betänkande och förslag hava, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, statens egnahemsstyrelse, riksförsäkringsanstalten samt fullmäktige i riksgäldskontoret. Vid egnahemsstyrelsens yttrande hava fogats inhämtade utlåtanden från låneförmedlarna, vad hushållningssällskapen beträffar i flertalet fall avgivna av deras egnahemsnämnder.

Statskontoret har avstyrkt förslaget. Till stöd för sin ståndpunkt har statskontoret anfört, att statskontoret av statens egnahemsstyrelses i betänkandet återgivna uttalanden icke fått den uppfattningen, att beho-

vet av ytterligare hjälpåtgärder för närvarande vore oavvisligt. Däremot hade ämbetsverket bibringats ett starkt intryck av den fara, som hotade egnahemsrörelsen på grund av de psykologiska konsekvenser, som statliga stöd- och hjälpåtgärder för egnahemslåntagarna syntes medföra. Den stegring i fråga om hos låneförmedlarna utestående restantier, som enligt i betänkandet meddelade uppgifter under senaste år inträffat, torde enligt statskontorets mening kunna betraktas såsom en mätare lika väl av dylika verkningar som av låntagarnas tilltagande svårigheter. Med hänsyn till det sålunda anförda och med avseende jämväl fästat därvid, att av 1932 års riksdag beslutade åtgärder till egnahemslåntagarnas hjälp ännu ej kunnat lämna resultat, ansåge statskontoret, att ytterligare stödåtgärder icke för närvarande borde ifrågakomma. Ett genomförande av sociala jordutredningens förslag skulle också innebära en uppenbar orättvisa mot övriga småbrukare, vilka syntes kunna göra samma anspråk som egnahemslåntagarna på att statsmakterna i händelse av oförvållade svårigheter vidtog anstalter till förhindrande av exekutiva åtgärder.

Vad angår förslagets detaljer har statskontoret bland annat erinrat följande:

Det syntes statskontoret ligga närmare till hands, att begränsningen av det belopp, varmed låntagaren kunde erhålla anstånd, sattes i förhållande till fastighetsvärdet vid tiden för anståndsmedgivandet än, på sätt föreslagits, bestämdes med hänsyn till fastighetens värde vid lånets beviljande. — Stadgandet att belopp, med vars betalning uppskov beviljades, skulle tilläggas egnahemslånets stående del, ansåge statskontoret icke lämpligt. Bortsett från önskvärldheten att undvika att ytterligare komplicera egnahemslånens bokföring, ansåge nämligen statskontoret det vara av vikt, att bokföringen å egnahemslånefonden av uppskovsbeloppen verkställdes så, att man direkt ur räkenskaper kunde utläsa, i vilken utsträckning medgivna uppskovsbelopp utestode oguldna. För möjliggörande härav torde uppskovsbeloppen böra föras å särskilt konto vid sidan av egnahemslånet. Genom en sådan anordning vunnas även, att anståndsbeloppen skulle kunna löpa med samma ränta, oavsett till vilket års lån de vore att hänföra. Någon anledning syntes icke föreligga att för anståndsbelopp, hänförliga till lån före 1920, beräkna en ränta av 3.6 procent medan exempelvis anståndsmedel å lån för åren 1920—1927 skulle löpa med 4.3 procent för jordbrukslån och 4.7 procent för bostadslån. Räntan syntes statskontoret böra bestämmas genomgående till 4.5 procent för jordbrukslån och 5 procent för bostadslån eller således till de högsta räntesatser, som inom vardera kategorien kunde förekomma å egnahemslåns stående del. Statskontoret hade härvid icke ansett sig böra taga hänsyn till den tillfälliga räntesänkning, avseende åren 1932 och 1933, som medgivits genom kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 247). Ett ytterligare skäl för att icke lägga anståndsbeloppen till stående delen funne statskontoret vara, att låntagaren, därest så skulle ske, vid förnyat anstånd skulle erhålla uppskov jämväl med erläggande av ränta å anståndsbelopp, med vars inbetalning anstånd tidigare medgivits. Det sätt, varpå anståndsbeloppen borde redovisas i statskontorets räkenskaper och hos låneförmedlarna, syntes för övrigt icke böra bestämmas i förevarande kungörelse, utan torde frågan härom lämpligen få avgöras av statskontoret efter samråd med egnahemssty-

relsen. — Att, såsom föreslagits av sociala jordutredningen, stadga skyldighet för låneförmedlande bolag och förening att till statskontoret lämna säkerhet, som kunde godkännas, vore ej riktigt. För att anstånd över huvud skulle kunna beviljas, måste låneförmedlarna säkerligen ofta godkänna mindervärdig säkerhet. De torde emellertid i regel icke kunna till statskontoret prestera annan säkerhet än den de själva erhållit.

Statens egnahemsstyrelse har tillstyrkt sociala jordutredningens förslag, därvid styrelsen emellertid betonat, att, då det vore av synnerlig vikt att fasthålla vid kravet, att egnahemslåntagarna i regel skulle med hjälp av egnahemslånet och, i förekommande fall, premielån, reda sig själva, uppskovsanordningen borde finna användning allenast i undantagsfall. Möjligheten att erhålla uppskov borde, utöver vad jordutredningen föreslagit, enligt egnahemsstyrelsens förmenande begränsas till att avse sådana låntagare, vilka på grund av låneförmedlares redan vidtagna eller nära förestående rättsliga åtgärder kunde befaras genom åtgärdernas fullföljande bliva skilda från sina fastigheter.

Av *låneförmedlarna* har flertalet tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran, därvid dock ganska allmänt framhållits, att en förutsättning vore, att uppskovsanordningen komme att tillämpas allenast i verkligt trängande fall av icke självförvällat nödläge. Egnahemsnämnderna i Stockholms läns och stads, Södermanlands läns, Älvsborgs läns norra, Kopparbergs läns och Västerbottens läns hushållningssällskap ävensom förvaltningsutskottet i hushållningssällskapet i Blekinge län hava ställt sig tveksamma utan att dock avstyrka förslaget. Samma ståndpunkt har intagits av Aktiebolaget Hem på landet och några egnahemsföreningar. De invändningar, som av ifrågavarande låneförmedlare riktats mot förslaget, hava huvudsakligen gått ut på dels att det vore tvivelaktigt, huruvida låntagarna komme att hjälpas genom åtgärder, vilka innebure ökad skuldsättning, dels ock att det kunde befaras, att låntagarnas ansvarskänsla för ingångna förbindelser komme att avtrubbas. Det har vidare för egnahemsnämndernas del ifrågasatts, huruvida dessa med nuvarande förvaltningsbidrag och personal ägde möjlighet att på tillfredsställande sätt handhava den uppgift, som avsåges skola komma att åvila dem.

Hushållningssällskapen i Östergötlands och Norrbottens län avstyrka genom vederbörande egnahemsnämnder förslaget. Egnahemsnämnden i Östergötlands län framhåller, att förslaget innebure en mycket vansklig spekulation i ett framdeles avsevärt förbättrat ekonomiskt läge, samt att förslaget i sin helhet syntes föga lämpligt som en allmän hjälpaktion för nödställda egnahemslåntagare. Egnahemsnämnden i Norrbottens län anför, att det under gångna år inom länet beviljats anstånd med annuiteternas erläggande i ganska stor omfattning. Ej sällan hade det inträffat, att en låntagare erhållit anstånd ända till tre å fyra år, innan hans egendom utmätts. Nämnden ansåge det ej tillrådligt att för Norr-

bottens läns vidkommande utsträcka anståndstiden ännu mer eller kapitalisera restbelopp, på sätt jordutredningen föreslagit. I många fall torde följderna av ytterligare lättnader endast bliva den, att låntagarens vilja och förmåga att sköta sina förbindelser finge en hart när obotlig knäck, och att han trots allt i fortsättningen visade sig oförmögen att reda upp sina affärer, vilka tvärtom mer och mer tilltrasslades. Det bleve ett tidsödande arbete att utreda de särskilda ärendena samt mycket svårt att skipa rättvisa bland den stora mängden låntagare, som komme att söka anstånd. Låneförmedlarnas personal- och förvaltningskostnader komme att stiga i oroväckande grad samtidigt som risken ökades, att deras egentliga egnahemsuppgifter bleve eftersatta.

Beträffande förslaget's detaljer hava vissa anmärkningar från låneförmedlarnas sida framkommit. Sälunda har egnahemsnämnden i Västerbottens län ansett, att uppskov icke borde kunna ifrågakomma, förrän amorteringsskyldighet med avseende å egnahemslånet inträtt. Samma egnahemsnämnd ävensom egnahemsnämnden för Stockholms län och stad hava ifrågasatt sådan bestämmelse, att uppskov endast skulle kunna meddelas beträffande viss del av varje förfallen annuitet. Såsom förutsättning för uppskov borde enligt egnahemsnämndens i Södermanlands län mening, jämte vad jordutredningen härutinnan föreslagit, fordras, att låntagaren kunde fullgöra de merutgifter, han genom uppskovet ådroge sig. I fråga om det maximibelopp, varmed uppskov borde kunna beviljas, har sistnämnda egnahemsnämnd föreslagit, att summan av uppskovsbeloppet och låntagarens kapitalskuld å egnahemslånet ej borde få överstiga det värde, fastigheten ägde vid prövningen av uppskovsansökningen. Egnahemsnämnden i Västernorrlands län har beträffande samma fråga yttrat, att sammanlagda uppskovsbeloppet ej borde få överstiga en sjättedel av fastighetens värde. Angående återbetalningen av uppskovsbelopp har från Älvsborgs läns södra hushållningssällskap framförts förslag, att låntagaren borde beredas möjlighet att gälda skulden genom utförande av förbättringsarbete å sin fastighet. Egnahemsnämnden för Stockholms län och stad har uttalat, att, om sociala jordutredningens förslag bifölles, gällande bestämmelser angående inbetalning av den stående delen av egnahemslån borde revideras i sådan riktning, att sagda inbetalning underlättades. Från åtskilliga håll har anmärkts, att det ofta torde möta svårigheter för låntagare att ställa betryggande säkerhet för den skuld, som genom uppskovet uppkomme. Den synpunkten har framförts, att annan säkerhet än förefintligt ägarehypotek å den för egnahemslånet lämnade inteckningssäkerheten ej borde krävas. I ett flertal utlåtanden har slutligen yrkats, att förlust, som kunde förorsakas låneförmedlare å belopp, varmed uppskov medgivits, borde i sin helhet bäras av statsverket.

I detta sammanhang torde jag böra nämna, att från vissa låneförmedlare framkommit förslag om andra och ytterligare åtgärder till avhjälp-

pande av egnahemslåntagarnas svårigheter. Egnahemsnämnden i Södermanlands län har sålunda anfört, att det ej syntes möjligt att bistå vissa låntagare annat än genom avskrivning av en del av lånebördan. Samma synpunkt har framförts av egnahemsnämnden i Västerbottens län beträffande egnahemslån, som utlämnats under åren 1917—1923, vilka lån vore avsevärt för höga i förhållande till fastigheternas normala belåningsvärde. Jämväl egnahemsnämnden i Hallands län har ansett, att avskrivning å egnahemslåneskulden under vissa förutsättningar borde få ske. Från flera håll har föreslagits sänkning av låneräntan. Egnahemsnämnderna i Östergötlands och Västernorrlands län hava förordat stöd-lån. Egnahemsnämnden i Malmöhus län har gjort gällande, att en om-läggning av egnahemslåneverksamheten borde företagas, grundad på dels skyldighet för staten att svara för de låneförmedlarnas förluster, som icke kunde täckas av för egnahemslåneverksamheten särskilt avsedda medel, dels ock omräkning av annuiteterna att utgå i proportion till produkt-priser och arbetslöner inom jordbruket.

Riksförsäkringsanstalten har uttalat, att då det genom uppskovet uppkomna skuldbeloppet skulle öka egnahemslånets stående del och någon ändring eller förskjutning av den gällande amorteringsplanen sålunda ej skulle orsakas av uppskovsmedgivandet, riksförsäkringsanstalten ej hade något att erinra mot sociala jordutredningens förslag. Med hänsyn till stadgandet i § 10 förenämnda kungörelse den 30 juni 1920 angående särskilda villkor och bestämmelser för livförsäkring å personer, som erhålla lån ur statens egnahemslånefond, enligt vilket stadgande försäkringsavgift skall till vederbörande låneförmedlare erläggas senast samtidigt med stadgad annuitet å lånet för motsvarande tid, har riksförsäkringsanstalten emellertid ansett böra övervägas, huruvida förslaget ej borde föranleda viss ändring av sagda kungörelse. Riksförsäkringsanstalten har härutinnan anfört, att det icke, såvitt av jordutredningens betänkande framginge, ifrågasatts, att uppskovet skulle avse jämväl försäkringsavgift. Enligt riksförsäkringsanstaltens förmenande borde ej heller någon särskild uppskovsmöjlighet beträffande sådan avgift införas. Med hänsyn härtill borde bestämmelsen i oförmälda § 10 förtydligas genom ett tillägg, att då, enligt vad därom särskilt stadgats, uppskov beviljats med erläggande av annuitet eller del därav, försäkringsavgift dock skulle betalas å den för annuitetens erläggande ursprungligen fastställda tiden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava anfört, att i betraktande av det nuvarande ekonomiska läget i landet vore från fullmäktiges sida ej något att erinra mot antagande av det föreliggande förslaget. Fullmäktige hava härvid uttalat, att det torde falla av sig självt, att det ej borde ifrågakomma, att egnahemslåntagare, som till äventyrs erhållit stödlån för att bliva i stånd att erlægga ränta och amortering å sitt egnahemslån, där-

jämte beviljades uppskov med nämnda ränta och amortering. Över huvud taget syntes det fullmäktige nödvändigt, att en omsorgsfull utredning föreginge medgivande av uppskov enligt förslaget, så att största möjliga säkerhet vunnes, att ifrågavarande förmån komme endast de verkligt behövande, ordentliga låntagarna till godo. Ur budgetsynpunkt hava fullmäktige framhållit, att, då räntan å egnahemsstatslån inginge som inkomstpost i statsbudgeten, ersättning borde beredas för den minskning på inkomstsidan, som skulle uppstå genom uppskovsbesluten.

*Departements-
chefen.*

Godkännes det av mig i det föregående framlagda förslaget om uppdelning av egnahemslåneannuiteterna å flera betalningsterminer, torde därigenom underlättas för låntagarna att fullgöra dem åliggande förpliktelser enligt låneavtalet. Emellertid torde den ekonomiska situationen för mången egnahemslåntagare vara så svår, att han för närvarande, även efter genomförandet av en dylik uppdelning icke förmår betala det efter hans förhållanden avsevärda belopp, han i ränta och amortering årligen har att gälda. Av den förebragta utredningen framgår också, att ett mycket stort antal låntagare häftar i skuld för restantier. Beträffande fall som nu nämnts torde, om långivaren icke vill avskryva beloppen i fråga eller indriva dem på exekutiv väg med påföljd merendels att vederbörande låntagare nödgas frånträda sin lägenhet, enda utvägen vara att lämna anstånd med beloppens erläggande. Tydligt är, att om anståndet skall bliva av verklig betydelse, det måste utsträckas över så lång tid, att möjligheter finnas, att en förbättring i låntagarens ställning därunder skall hinna inträda. Låneförmedlarna torde emellertid som regel sakna den ekonomiska bärkraft, som fordras för att utan bistånd från statens sida bevilja dylikt anstånd i den omfattning, läget kräver. För möjliggörande av uppskov för egnahemslåntagarna torde därför vara nödvändigt att låneförmedlarna beredas motsvarande uppskov med fullgörandet av deras betalningsskyldighet gentemot statsverket. Sociala jordutredningens förslag tager sikte på dessa förhållanden. I princip har jag ej något att erinra mot detta förslag. Det synes mig, rent affärsmässigt sett, väl försvarligt, att staten i vissa fall ej alltför strängt tillämpar bestämmelserna i låneavtalen rörande viss tid för annuitetsbetalningen. Staten skall enligt jordutredningens förslag ej avhända sig ifrågakommande belopp. Förslaget innebär ej annat än att staten, i likhet med vad enskilda långivare ofta nödgas göra, föredrager att tillsvidare ställa sig avvaktande framför att skrida till åtgärder, vilka skulle leda till ett, vad det ekonomiska utbytet beträffar, tämligen ovisst resultat. Bliva tiderna bättre, torde staten ej komma att tillskyndas någon förlust genom uppskovet. Genom att nu gå hårt fram komme åter säkerligen ej blott den enskilde utan även samhället att bliva lidande. Med anledning av vad statskontoret anfört därom att förslaget skulle innebära en orättvisa mot andra nödlidande småbrukare än egnahemslåntagare, vill jag erinra om det förslag,

som Kungl. Maj:t tidigare i dag beslutat förelägga riksdagen angående utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare. Genom sistberörda förslag hava nämnda småbrukares krav på hjälp beaktats. Visserligen avses, att även jordbrukande egnahemslåntagare skola hava möjlighet att erhålla dylika lån. Att märka är emellertid, att denna möjlighet så tillvida begränsats, att stödlån icke skola kunna utgå för gäldande av ränta eller amortering å lån ur egnahemslånefonden.

Ehuru jag sålunda är av den uppfattningen, att uppskov bör under vissa förhållanden kunna beredas egnahemslåntagare och låneförmedlare med fullgörandet av deras ifrågavarande skyldigheter, kan jag ej i alla delar ansluta mig till det av sociala jordutredningen utarbetade förslaget till lösning av spörsmålet. Till en början vill jag nämna, att jag anser försiktigheten bjuda att icke, såsom jordutredningen torde hava avsett, göra uppskovsanordningen till en stadigvarande institution, utan att man för närvarande bör åtnöjas med att möjliggöra uppskovs beviljande allenast i vad därigenom beröres statsbudgeten för budgetåret 1933/1934. Skulle så finnas nödvändigt, torde nästa år fortsatta åtgärder få tagas under övertvägande. Det blir därvid tillfälle att bedöma anordningens praktiska innebörd i olika hänseenden och att tillgodogöra sig de vunna erfarenheterna såväl i fråga om möjligheten och behovet av att på detta sätt bringa hjälp som även angående den inverkan åtgärderna till äventyrs kunna hava på låntagarnas villighet och strävan att göra rätt för sig.

Lika med jordutredningen anser jag, att uppskov bör kunna medgivas såväl innehavare av jordbrukslån som innehavare av bostadslån. Uppskov bör, i överensstämmelse med vad jordutredningen framhållit, beviljas endast i ömmande fall till egnahemslåntagare, som på grund av skötsamhet och med hänsyn till övriga omständigheter kunna anses därav förtjänta. Förutsättningarna för erhållande av uppskov synas mig vara av jordutredningen på ett i huvudsak tillfredsställande sätt angivna. Att, såsom statens egnahemsstyrelse föreslagit, begränsa uppskovsmöjligheten till fall, där det på grund av redan vidtagna eller förestående rättsliga åtgärder kunde befaras, att låntagaren, om uppskov ej medgaves, komme att bliva skild från fastigheten, finner jag ej lämpligt. Då det är på låneförmedlaren själv det beror att vidtaga eller underlåta dylika åtgärder, och då låneförmedlaren i första hand beslutar i uppskovsärendet, synes en på detta sätt angiven begränsning utan egentlig betydelse. Att den egnahemslåntagare, vilken enligt nu gällande bestämmelser om stödlån erhållit sådant lån för att därmed betala ränta eller amortering å egnahemslånet, icke också skall kunna erhålla uppskov med sagda betalning synes, såsom fullmäktige i riksgäldskontoret erinrat, utan vidare klart.

Om, på sätt jag förordat, uppskovsanordningen anknytes till allenast ett budgetår, torde därav följa, att det belopp, varmed uppskov högst skall kunna beviljas en och samme låntagare, sättes lägre än jordutredningen föreslagit. Härvid torde dock böra tillses, att möjlighet lämnas att med-

giva anstånd jämväl med förefintliga restantier i viss utsträckning. Maximibeloppet synes mig med beaktande härav lämpligen kunna bestämmas sålunda, att uppskov kan omfatta dels ränta och amortering för år 1933 dels ock restantier till belopp motsvarande högst 12 procent av egnahems-lånets ursprungliga storlek. Sagda procenttal torde ungefär motsvara ränta och amortering för två år. Eftersom lånets storlek och följaktligen även räntan och amorteringen bestämts med hänsyn till fastighetens värde vid tiden för lånets beviljande, har jag icke ansett riktigt att, på sätt bland andra statskontoret föreslagit, göra uppskovsbeloppets storlek beroende av fastighetsvärdet vid den tidpunkt, då uppskovet erhålles. Ej heller har jag funnit anledning upptaga de förslag, vilka framförts därom, att uppskov ej borde kunna medgivas innan amorteringsskyldighet inträtt, och att allenast viss del av varje förfallen annuitet borde få omfattas av uppskovet. Det synes mig lämpligt, att den uppskovsbeslutande myndigheten i dessa hänseenden erhåller fria händer.

Ansökan om uppskov torde, såsom jordutredningen föreslagit, böra göras hos vederbörande läneförmedlare. Läneförmedlares beslut, enligt vilket uppskov beviljas, skall för att bli gällande godkännas av statens egnahemsstyrelse. Innan beslutet inkomma till egnahemsstyrelsen, torde Kungl. Maj:t hava att med ledning av från läneförmedlarna och egnahemsstyrelsen inhämtade yttranden, i den mån medel för ändamålet av statsmakterna beredas, fastställa det belopp, inom vilket varje läneförmedlare skall äga bevilja uppskov. Egnahemsstyrelsens arbete med granskning av läneförmedlarnas uppskovsbeslut torde genom denna anordning kunna väsentligen inskränkas.

Liksom jordutredningen är jag av den åsikten, att uppskovet ej bör få rubba den för lånet bestämda amorteringsplanen. Ehuru jag jämväl, i likhet med jordutredningen, anser, att betalningen av uppskovsbelopp lämpligen bör ske i samma ordning som är stadgad angående återbetalning av egnahemslånets stående del, synes dock, på skäl statskontoret härutinnan anfört, uppskovsbeloppet ej böra tilläggas nämnda del utan föras å särskilt konto vid sidan av egnahemslånet. Betalningen av uppskovsbeloppet torde vidare böra äga rum i samband med den stående delens gäldande, sålunda att vid varje inbetalning å den stående delen en proportionsvis lika stor del av uppskovsbeloppet erlägges. Vad statskontoret föreslagit rörande förräntningen av uppskovsbeloppet vill jag också biträda. Det bör ej få för låntagarna framstå såsom fördelaktigt ur räntesynpunkt att erhålla uppskov med annuiteternas behöriga gäldande. Räntan torde böra erläggas å samma tider, som äro föreskrivna för gäldande av egnahemslåneannuiteter. Bifalles mitt tidigare förslag om annuiteternas uppdelning å flera betalningsterminer, följer därav, att även uppskovsräntan skall på samma sätt fördelas. I anslutning till föreskrift i § 18 mom. 5 kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten torde böra stadgas, att om till betalning

förfallet uppskovsbelopp ej erlägges inom därför bestämd tid, ränta å beloppet skall utgå efter 6 procent om året från förfallodagen tills likvid sker. Under den närmaste framtiden torde ett dylikt stadgande endast undantagsvis kunna bliva av betydelse, nämligen om sådana förhållanden inträffa, att egnahemslånets stående del uppsäges i förtid, på sätt stadgas i § 9 kungörelsen med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten. Inträffa, utan att egnahemslånets stående del uppsäges, sådana omständigheter, att uppskov ej längre skäligen bör åtnjutas, såsom att låntagaren visar försumlighet att i föreskriven ordning förränta eller betala uppskovsbeloppet, eller att låntagarens ekonomiska ställning väsentligen förbättras, torde uppskovsbeloppet emellertid böra kunna uppsägas till omedelbar betalning. Vill låntagare frivilligt helt eller delvis fullgöra sin betalningsskyldighet tidigare än det enligt vad nu anförs åligger honom, bör hinder därför ej möta.

Med hänsyn till de förpliktelser, låntagare som erhåller uppskov har att ikläda sig beträffande uppskovsbeloppets återbetalning och förräntning, torde särskild skuldförbindelse böra utfärdas å beloppet, upptagande samtliga med uppskovets åtnjutande förenade villkor. Vad angår frågan om säkerhet för förbindelsens fullgörande torde, såsom från flera håll påpekats, fordringarna härutinnan icke kunna ställas höga. För egen del ansluter jag mig till den uppfattning, som i vissa yttranden framkommit, att man bör åtnöjas med den säkerhet, som kan förefinnas i form av ägarehypotek å in-teckning, vilken ligger som säkerhet för egnahemslånet. Uttrycklig förklaring, att sistnämnda säkerhet skall gälla även för fullgörandet av låntagarens förbindelse med avseende å uppskovsbeloppet, torde böra avfordras låntagaren. Dylik förklaring torde hava sin egentliga betydelse i fråga om hans åtagande rörande beloppets förräntning. Även utan särskilt medgivande torde nämligen den säkerhet, som finnes för egnahemslånet, då uppskov beviljas, komma att omfatta själva uppskovsbeloppet, vilket ju är en del av lånet. Att märka är i detta sammanhang, att enligt 18 § 1 mom. in-teckningsförordningen, jämfört med 17 kap. 9 § handelsbalken, in-teckning för fordran ej medför förmånsrätt i den in-tecknade fastigheten för ränta för längre tid före den dag, utmätning sker eller konkurs börjar, än två år. Har kapitalavbetalning å egnahemslånet skett, torde dock in-teckning, som ligger såsom säkerhet för lånet, utan hinder av in-teckningsförordningens berörda stadgande kunna bereda förmånsrätt jämväl för ränta, som ligger längre tillbaka i tiden än två år, nämligen i den mån räntan jämte oguldet kapitalbelopp ej överstiger in-teckningens belopp. (Jämför Nytt Juridiskt Arkiv avd. I årg. 1929 sid. 39.)

På sätt jag förut anfört bör läneförmedlare, som beviljat egnahemslåntagare av egnahemsstyrelsen godkänt uppskov, själv åtnjuta motsvarande uppskov i fråga om sina skyldigheter gentemot statsverket. Har uppskov, som beviljats egnahemslåntagare, avsett restantier, bör däremot svarande belopp, som läneförmedlaren tidigare inbetalat till statskontoret, gottskri-

vas låneförmedlaren i avräkning å inbetalningar, som sedermera skola verkställas. Låneförmedlares förpliktelser med avseende å betalning och förräntning av belopp, med vars erläggande till statskontoret uppskov sålunda erhålles, böra i tillämpliga delar överensstämma med egnahemslåntagares förpliktelser beträffande sådan låntagare beviljat uppskov, med de avvikelser, vilka föranledas därav, att uppskovet berör i ena fallet egnahemsstatslån och i det andra egnahemslån. I anslutning till vad som föreslagits beträffande egnahemslåntagare bör låneförmedlare, som erhåller uppskov, lämna skuldförbindelse å hela det belopp, uppskovet omfattar. På samma sätt som det åligger låneförmedlande bolag eller förening att ställa säkerhet för egnahemsstatslån, torde sådan låneförmedlare vidare, likaledes i anslutning till vad som föreslagits beträffande egnahemslåntagare, böra lämna säkerhet jämväl för fullgörande av förbindelse rörande uppskofsbelopp. Såsom dylik säkerhet bör, på skäl statskontoret framhållit, godtagas den säkerhet, låneförmedlaren själv erhållit vid beviljande av uppskov åt vederbörande låntagare. Kan sistberörda säkerhet ej pantförskrivas av låneförmedlaren, bör lämnas annan säkerhet, som godkännes av statskontoret.

Då det vid granskningen av de inbetalningar av räntor och amorteringar å egnahemsstatslånen, vilka årligen skola av låneförmedlarna verkställas, torde vara nödvändigt för statskontoret att hava kännedom om de belopp, varmed uppskov av låneförmedlarna enligt egnahemsstyrelsens medgivande beviljats, bör uppgift härutinnan av egnahemsstyrelsen tillställas statskontoret inom viss kortare tid efter utgången av den för annuiteternas inbetalning till statskontoret bestämda tiden. Jag erinrar, att enligt det av mig förordade förslaget till ändring av kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten sistberörda tidpunkt skall framflyttas från den 31 mars till den 30 juni.

Då det icke kan anses uteslutet, att genom uppskov åt egnahemslåntagare vederbörande låneförmedlares förlustrisk i viss mån ökas, synes staten böra ikläda sig en del av ansvaret för sådan förlust. Ehuru jag icke kan biträda de yrkanden, vilka gå ut därpå, att staten skall svara för all förlust å uppskofsbeloppet, vill jag dock förorda en något längre gående ansvarsskyldighet för staten än den av jordutredningen föreslagna. Ansvaret för eventuell förlust synes mig rättvisligen böra så fördelas, att låneförmedlaren själv bär förlust, som uppkommer å den del av uppskofsbeloppet, som hänför sig till utebliven amortering å egnahemslånet, medan åter staten tager ansvaret för förlust å den del, som avser ogulden låneränta. Genom denna anordning kommer det belopp, för vilket låneförmedlaren har att svara, icke att genom uppskovet ökas. Det torde med hänsyn till vad sålunda föreslagits vara nödvändigt, att vid uppskovets beviljande tydligt angives, vilken del av uppskofsbeloppet, som gäller kapital, och vilken del, som gäller ränta. Då sedermera ränta å uppskofs-

beloppet erlägges eller avbetalning äger rum, bör vad sålunda gäldas anses proportionsvis belöpa å de olika delarna samt avräkning i enlighet härmed ske. Anmärkas må, med hänsyn till 9 kap. 5 § handelsbalken, att det sätt, varpå avräkning enligt vad jag nu anfört skall verkställas, icke inverkar på egnahemslåntagarens förpliktelser gentemot låneförmedlaren utan endast utgör en grund för fördelning av förlustrisken mellan staten och låneförmedlaren. Den sålunda föreslagna grunden innebär, att staten såsom långgivare påtager sig ett större ansvar för å uppskovsbeloppet möjligen uppkommande förluster än vad fallet skulle bliva, därest avbetalningar å sagda belopp i första rummet skulle anses belöpa å räntedelen. Avskrivning på grund av förlust, som enligt det nu sagda skall bäras av statsverket, torde ej få företagas utan Kungl. Maj:ts samtycke. Uppenbart är, att låneförmedlare vid beviljande av uppskov med del av annuitet icke bör äga att, för bestämmandet av förlustrisken uppdelning, såsom utebliven räntelikvid räkna större del av uppskovsbeloppet än som kan anses därå belöpa med hänsyn till de i annuiteten ingående, vid tiden för uppskovets beviljande oguldna ränte- och amorteringsbeloppens storlek.

I anslutning till vad jag sålunda anfört torde uppskovsbestämmelserna böra bliva i huvudsak följande:

1.

Innehavare av jordbrukslån eller bostadslån ur egnahemslånefonden må, i den mån medel beretts för ändamålet, kunna enligt i det följande angivna bestämmelser av vederbörande förmedlare av lånet medgivas uppskov med erläggande av ränta och amortering å detsamma.

2.

Uppskov må allenast medgivas den, som på grund av svårigheter, vilka ej äro självförvållade, finnes vara i trängande behov av ekonomiskt bistånd samt under förutsättning tillika,

att han kan antagas hava gjort vad på honom skäligen ankommit för att övervinna svårigheterna, genomföra egnahemsföretaget och behörigen sköta lägenheten;

att han synes äga förutsättningar att, om uppskov erhålles, kunna behålla lägenheten; samt

att han i övrigt finnes vara förtjänt av bistånd.

3.

Uppskov må medgivas egnahemslåntagare beträffande dels ränta och amortering för år 1933 dels ock till betalning förfallna ej guldna räntor och amorteringar för tid dessförinnan och, i senare fallet, intill ett belopp, motsvarande 12 procent av det belopp, varmed egnahemslånet utgått.

4.

Kungl. Maj:t bestämmer, efter hörande av låneförmedlarna och statens egnahemsstyrelse, för varje låneförmedlare huruvida och till vilket högsta sammanlagda belopp, uppskov, som här avses, må av låneförmedlaren medgivas.

5.

Ansökan om uppskov göres hos vederbörande låneförmedlare. Låneförmedlarens beslut, varigenom uppskov medgives, skall för godkännande underställas statens egnahemsstyrelse.

6.

Belopp, med vars erläggande uppskov medgivits, skall återbetalas i samband med och enligt de grunder som gälla för återbetalning av egnahemslånets stående del, låntagaren dock obetaget att, om han så önskar, tidigare inbetala beloppet helt eller delvis. Å beloppet skall gäldas ränta efter 4.5 procent om året beträffande jordbrukslån och efter 5 procent om året beträffande bostadslån. Röntan skall erläggas i den för gäldande av ränta å egnahemslånet stadgade ordning.

Visar låntagaren försumlighet att i föreskriven ordning förränta eller återbetala uppskovsbeloppet eller hava sådana ändrade förhållanden inträffat, att han uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta uppskovet, är låntagaren skyldig att, om låneförmedlaren så fordrar, omedelbart inbetala oguldet belopp, ändå att det ej enligt bestämmelserna i första stycket är till betalning förfallet.

Å till betalning förfallet uppskovsbelopp, som ej inbetalas inom stadgad tid, skall erläggas ränta efter 6 procent om året från förfallodagen till dess betalning sker.

7.

Beträffande belopp, varmed uppskov medgivits, skall låntagaren utfärda och till låneförmedlaren överlämna skuldförbindelse, däri skola angivas de för uppskovets åtnjutande stadgade villkoren.

Inteckning, som ligger som säkerhet för egnahemslånet, skall av låntagaren pantförskrivas jämväl som säkerhet för fullgörandet av ifrågavarande förbindelse.

8.

Låneförmedlare, som medgivit uppskov med erläggande av ränta och amortering å egnahemslån, på sätt här sägs, äger, i den mån låneförmedlarens beslut godkänts av statens egnahemsstyrelse, åtnjuta uppskov till enahanda belopp med erläggande av ränta och amortering å egnahemsstatslån, varifrån sådant egnahemslån utlämnats. Beträffande uppskov för låneförmedlare skola bestämmelserna under punkt 6 äga motsvarande tillämpning, under iakttagande att den befogenhet att för visst fall fordra

omedelbar betalning, som enligt sagda bestämmelser tillkommer låneförmedlare, skall i fråga om statslån utövas av Kungl. Maj:t efter framställning av, vid försummad betalning, statskontoret och eljest egnahemsstyrelsen.

Har belopp, varmed egnahemslåntagare erhållit uppskov, helt eller delvis inbetalats till låneförmedlaren i annan ordning än i samband med återbetalningen av egnahemslånets stående del, skall det belopp, som sålunda influtit, före mars månads utgång året efter det, då inbetalningen ägde rum, jämte ränta av låneförmedlaren inlevereras till statskontoret.

9.

I fråga om belopp, med vars erläggande låneförmedlare skall åtnjuta uppskov, som i nästföregående punkt sägs, skall låneförmedlaren utfärda och till statskontoret överlämna skuldförbindelse enligt formulär, som statskontoret fastställer. Är låneförmedlaren aktiebolag eller ekonomisk förening, skall därjämte för förbindelsens fullgörande lämnas säkerhet, som låneförmedlaren mottagit enligt stadgandet i punkt 7, eller annan säkerhet, som av statskontoret godkännes.

10.

Det åligger statens egnahemsstyrelse att senast den 15 juli 1934 till statskontoret lämna uppgift rörande uppskov, som av egnahemsstyrelsen godkänts under tiden till den 1 i samma månad.

11.

Kan egnahemslåntagare, som erhållit uppskov enligt här ifrågavarande bestämmelser, icke i föreskriven ordning förränta och återbetala uppskovsbeloppet, och anser låneförmedlaren att avskrivning av skulden helt eller delvis bör äga rum, må, såvitt angår den del av beloppet jämte därå upplupen ogulden ränta, som med tillämpning av de i andra stycket angivna grunder beräknas belöpa å ogulden ränta å egnahemslånet, frågan av låneförmedlaren genom statens egnahemsstyrelse underställas Kungl. Maj:t, som beslutar rörande avskrivningsåtgärden. Belopp, som i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut avskrives, skall av statskontoret tillgodoföras låneförmedlaren.

För fördelning mellan staten och låneförmedlaren av förlustrisk, som i första stycket avses, skall, då uppskov med del av annuitet medgives beträffande egnahemslån, varför amorteringsskyldighet föreligger, av uppskovsbeloppet anses gälla viss del ränta och viss del amortering, allt i förhållande till de i annuiteten ingående oguldna ränte- och amorteringsbeloppens storlek. För samma ändamål skall, då ränta å uppskovsbeloppet erlägges ävensom då avbetalning å dylikt belopp sker, vad sålunda betalas anses belöpa å ränte- och amorteringsdelarna i förhållande till dessas storlek.

12.

Erforderliga bestämmelser om uppskovsbeloppens bokföring meddelas av statskontoret efter samråd med statens egnahemsstyrelse. De närmare föreskrifter, som i övrigt må finnas erforderliga för tillämpningen av de i det föregående upptagna bestämmelserna, meddelas av statens egnahemsstyrelse.

Vad angår det belopp, inom vilket nästkommande budgetår uppskov sammanlagt må beviljas, har jordutredningen, såsom nämnts, föreslagit 1,000,000 kronor. För egen del har jag ansett mig böra räkna med att, om hjälpen skall bliva av önskvärd betydelse, det dubbla beloppet, eller alltså 2,000,000 kronor, anslås för ändamålet. Att fastställa hur stor del av detta belopp, som skall avse räntor, och hur stor del, som skall gälla amorteringar, torde icke lämpligen låta sig göra. Jag erinrar emellertid, att Kungl. Maj:t, som i årets statsverksproposition beaktat den inverkan, en uppskovsanordning sådan som den av mig föreslagna kunde komma att hava på statsbudgeten, därvid måst förslagsvis beräkna dels viss bestämd nedgång i beloppet inflytande räntor dels ock viss angiven minskning i beloppet verkställda amorteringar. Detta sammanhänger med räntornas och amorteringarnas ur budgetsynpunkt olika natur. Räntan å egnahemsstatslån ingår som inkomstpost i statsbudgeten. Uppskovsanordningen kommer således vad räntorna beträffar att medföra en tillfällig minskning av statsverkets inkomster. I statsverkspropositionen har hänsyn härtill tagits på det sätt, att överskottet från egnahemslånefonden, eljest beräknat till 8,000,000 kronor, i riksstatsförslaget upptagits med 7,000,000 kronor. Vidkommande amorteringarna å egnahemsstatslån tillföras dessa egnahemslånefonden såsom kapitalförstärkning. Med anledning huvudsakligen av den nedgång i beloppet dylika amorteringar, som genom uppskov kan komma att föranledas, har i statsverkspropositionen, utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkt 3, Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1933/1934 anvisa, utöver det belopp å 11,600,000 kronor, som för mötande av väntade utbetalningar under sagda budgetår av egnahemsstyrelsen ansetts erforderligt, ytterligare 1,400,000 kronor eller alltså sammanlagt 13,000,000 kronor.

Uppskovsanordningen torde, såsom riks försäkringsanstalten framhållit, ej böra omfatta de försäkringsavgifter, som egnahemslåntagare kan hava att erlægga enligt kungörelsen angående särskilda villkor och bestämmelser för livförsäkring å personer, som erhålla lån ur statens egnahemslånefond. Jag har tidigare erinrat, att en uppdelning av egnahemslåneannuiteten å två betalningsterminer torde böra föranleda viss ändring av § 10 berörda kungörelse. I samband med vidtagande av dylik ändring, vilken torde ankomma på Kungl. Maj:t, torde Kungl. Maj:t hava att överväga den ändring av samma paragraf, som ur de av riks försäkringsanstalten angivna synpunkterna kan vara erforderlig.

5. Förslag om viss nedsättning av räntan å bostadslån.

Å statslån, beviljade för utlämnande av egnahemslån för bostadslägenheter, utgår för närvarande ränta efter följande grunder: å 1905—1919 års lån efter 3.6 procent, å 1920—1927 års lån efter 4.75 procent samt å lån av år 1928 eller senare år, innan kapitalavbetalning börjat, efter 4 procent och sedermera efter 5 procent. För bostadslånen gälla motsvarande räntesatser.

Såsom tidigare nämnts har i fråga om statslån, som för år 1920 eller senare år beviljats eller beviljas för utlämnande av egnahemslån för jordbrukslägenheter, Kungl. Maj:t efter medgivande av 1932 års riksdag förordnat, att räntan skall för åren 1932 och 1933 nedsättas till 3.7 procent å statslån, varför amorteringsskyldighet ej föreligger, och till 3.3 procent å den stående delen av statslån, varför amorteringsskyldighet föreligger, allt under villkor att låneförmedlaren medgiver innehavare av egnahemslån från ifrågakommande statslån enahanda nedsättning av räntan. Förslag till berörda räntesänkning framlades av Kungl. Maj:t för riksdagen genom förenämnda *proposition nr 149*. I sitt omförmälda betänkande med förslag rörande statlig hjälpaktion åt vissa egnahemslåntagare hade 1931 års egnahemsutredning ifrågasatt räntesänkningar av betydligt större räckvidd och berörande jämväl bostadslån. Utredningen föreslog sålunda, att, utan begränsning till tiden, räntesatserna å lån, beviljade efter ingången av år 1920, skulle sättas så, att ränta utginge å jordbrukslån under hela lånetiden efter 3.6 procent samt å bostadslån under den amorteringsfria tiden efter 4 procent och under amorteringstiden efter 4.5 procent. Vid föredragning av ärendet för Kungl. Maj:t den 26 februari 1932 avstyrkte chefen för jordbruksdepartementet egnahemsutredningens förslag. Departementschefen anförde, att för ett omläggande, generellt och för all framtid, av för ränte- och kapitalavbetalningar nu gällande grunder, vilka finge anses rationella, syntes böra föreligga synnerligen vägan- de skäl. Sådana vore enligt departementschefens mening ej tillfinnandes. Däremot torde, framhöll departementschefen, den rådande depressionen inom jordbruket motivera en tillfällig lättnad i lånevillkoren beträffande jordbrukslägenheter. Motsvarande behov av lättnad för bostadslåntagare torde däremot i allmänhet ej förefinnas. För övrigt torde enligt departementschefens åsikt ändring av reglerna för förräntning av bostadslån ej böra företagas i betraktande av de konsekvenser, som sannolikt därav skulle uppstå i fråga om lån från bostadslånefonden.

I skrivelse den 16 januari 1933 har nu, såsom inledningsvis nämnts, *statens egnahemsstyrelse* föreslagit nedsättning av räntan å den stående delen av bostadslån, vilka beviljats för år 1920 eller senare år och för vilka amorteringsskyldighet föreligger, till 3.8 procent för år 1933. Efter att hava erinrat om den räntesänkning, som för jordbrukslånen del föregående år förordnats, har egnahemsstyrelsen till stöd för sin framställning anført:

Enär genom rådande och hotande arbetslöshet — särskilt kännbar för innehavare av bostadslån, vilkas försörjning huvudsakligen grundades på arbetsinkomst utom hemmet — den ekonomiska situationen försatt jämväl innehavare av bostadslån från egnahemslånefonden i stora svårigheter och ränteutgifterna för bostadslån i jämförelse med den fria marknadens räntesatser måste anses i och för sig höga, syntes skälen för att bereda lättnad åt bostadslåntagarna numera göra en räntesänkning för deras del påkallad. På grund av den ökade ekonomiska depressionen torde räntan å bostadslån, som beviljats för år 1920 eller senare år, nedsättas att utgå efter procentsatser, så avvägda att ränteutgifterna för bostadslån, beviljade efter år 1927, komme att vara ungefärligen 0.5 procent högre än för samtida jordbrukslån. Till undvikande av rubbning i nuvarande amorteringsplaner torde i sådant syfte räntan å den stående delen av bostadslån, varför amorteringsskyldighet föreläge, nedsättas till 3.8 procent, medan nuvarande räntesatsen å amorteringsdelen torde bibehållas. Härmed bleve genomsnittsräntan lika för ifrågavarande bostadslån.

Över förevarande framställning hava yttranden inhämtats från statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret.

Statskontoret har avstyrkt bifall till vad egnahemsstyrelsen föreslagit samt därvid, jämte det statskontoret åberopat de synpunkter på frågan om ändring av reglerna för förräntning av bostadslån, vilka föregående år framfördes av min företrädare i ämbetet, ytterligare anfört följande:

De skäl för en tillfällig ränteminskning å bostadslån från egnahemslånefonden, vilka nu anförts av egnahemsstyrelsen, hade ämbetsverket icke funnit tillräckliga för att motivera en dylik åtgärd. De ekonomiska svårigheter, som en innehavare av ett egnahemslån för bostadsändamål kunde råka i på grund av arbetslöshet, syntes ämbetsverket icke böra avhjälpas genom lindringar i lånevillkoren utan genom de särskilda åtgärder till arbetslöshetens bekämpande, som kunde komma att vidtagas. Samtliga av arbetslösheten drabbade egnahemsägare syntes nämligen böra beredas samma stöd från statens sida, oavsett huruvida de egna hemmen graverades av lån från egnahemslånefonden, statens bostadslånefond, bostadskreditkassor eller andra långgivare.

Med anledning av egnahemsstyrelsens uttalande, att ränteutgifterna för ett bostadslån från egnahemslånefonden i jämförelse med den fria marknadens räntesatser måste anses i och för sig höga, ville statskontoret framhålla, att det vore svårt att uppdraga en dylik jämförelse med hänsyn till de olika lånegränser och lånevillkor i övrigt, som förekomme. Skulle emellertid lån till förmånligare villkor kunna erhållas från annat håll, borde detta medföra, att egnahemslån i större utsträckning överflyttades från fonden. Om så vore förhållandet, framginge emellertid icke av förevarande framställning. Statskontoret föreställde sig dock, att de lånevillkor, som kunde erbjudas å den fria lånemarknaden, i regel icke innebure samma fördelar för låntagaren som egnahemslånen.

Den minskning av statens ränteinkomster å egnahemslånefonden för budgetåret 1933/1934, som skulle föranledas av den föreslagna räntenedsättningen, har av statskontoret beräknats till 250,000 kronor. Statskontoret har i detta sammanhang uttalat, att de stående delarna av 1920—1927 års bostadslån, enligt statskontorets räkenskaper, omfattade en ka-

pitalsumma av inemot 18,000,000 kronor, under det att motsvarande delar av 1928—1929 års bostadslån omfattade allenast omkring 6,000,000 kronor. Statskontoret har framhållit, att med den föreslagna räntesatsen visserligen genomsnittsräntan å sistnämnda bostadslån komme att, såsom egnahemsstyrelsen erinrat, ungefärligen ligga $\frac{1}{2}$ procent högre än räntan för jordbrukslån, men att däremot genomsnittsräntan å 1920—1927 års bostadslån komme att bliva endast omkring $\frac{1}{4}$ procent högre än genomsnittsräntan å samtida jordbrukslån.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava anfört, att, om konsekvenser av den art, som min företrädare i ämbetet befarat skulle uppstå i fråga om lån från bostadslånefonden, ej ansåges böra hindra bifall till egnahemsstyrelsens förslag, fullmäktige ej ville motsätta sig detsamma för den begränsade tid, varom fråga vore. Fullmäktige hava emellertid uttalat, att det enligt deras mening vore ägnat att väcka starka principiella betänkligheter att även för en kortare tid nedsätta räntan under statens upplåningsränta för här ifrågavarande medel, då även en dylik tillfällig nedsättning av räntan å lån från en statens upplåningsfond givetvis måste bidra till att minska vederbörande fonds räntabilitet.

Förut omförmälda, av statens egnahemsstyrelse förebragta utredning rörande egnahemslåntagarnas ställning visar, att läget på grund av den rådande depressionen avsevärt försämrats ej blott för innehavare av jordbrukslägenheter utan även för bostadslåntagare. Bostadslåntagarnas möjligheter till förvärvsarbete hava, såsom egnahemsstyrelsen erinrat, minskat, och deras betalningsförmåga har till följd härav nedgått. En tillfällig lättnad i lånevillkoren för sistnämnda låntagare, i anslutning till den, som medgivits innehavare av jordbrukslån, synes mig vara motiverad. Såsom ytterligare skäl härför må framhållas, att stödlån ej mera skola utgå till bostadslåntagare. Den inverkan, nyssberörda anordning möjligen kan hava beträffande lån från bostadslånefonden, finner jag ej i och för sig utgöra något hinder mot anordningen i fråga. Mot omfattningen och storleken av den föreslagna räntesänkningen har jag intet att erinra. En förutsättning för sänkningens genomförande är uppenbarligen, att räntan å den stående delen av statslån, varifrån ifrågavarande bostadslån utlämnats, i motsvarande grad nedsättes. Den härav föranledda minskningen i statens ränteinkomster från egnahemslånefonden för nästa budgetår, beräknad till 250,000 kronor, finner jag efter samråd med chefen för finansdepartementet icke vara av sådan betydelse, att den behöver föranleda jämkning i den i statsverkspropositionen föreslagna beräkningen av förevarande inkomstittel för sagda budgetår. Att märka är i detta sammanhang, att det för ränteuppskov beräknade beloppet av 1,000,000 kronor möjligen icke kommer att i sin helhet tagas i anspråk. Jag får alltså tillstyrka, att räntan å den stående delen av statslån från egnahemslånefonden, som för år 1920 eller senare år beviljats eller beviljas för utlämnande

Departement-
chefen.

av egnahemslån för bostadslägenheter, och varför amorteringsskyldighet föreligger, för år 1933 nedsattes till 3,8 procent, under villkor att vederbörande låneförmedlare medgiver innehavare av egnahemslån från samma statslån enahanda nedsättning av räntan.

Frågan om egnahemslåneräntans storlek för tiden efter 1933 torde icke nu tarva något avgörande. I enlighet med av riksdagen i skrivelse nr 339/1932 framställd begäran om utredning rörande möjligheterna att återgå till den ränta å egnahemslån, som var gällande före 1920, torde ifrågavarande spørsmål böra bli föremål för övervägande inom sådan tid, att härpå grundat förslag må kunna, om utredningen därtill giver anledning, föreläggas nästa års riksdag.

6. I övrigt väckta förslag.

Genom de åtgärder, vilka av mig i det föregående tillstyrkts, torde egnahemslåntagarnas möjligheter att uthärda krisen bli i betydande grad förstärkta. Vad innehavarna av jordbrukslån beträffar har deras hjälpbehov jämväl i viss mån beaktats genom det i annat sammanhang framlagda förslaget om ackordslån och stödlån till jordbrukare. Emellertid hava, på sätt jag förut omnämnt, såväl från egnahemslåntagarnas sida som även av låneförmedlare framförts förslag om ytterligare och längre gående hjälpåtgärder än de nu angivna. Ifrågavarande förslag, avseende bland annat avskrivning av förfallna räntor och nedskrivning av egnahemslånens kapitalbelopp, har jag icke ansett mig böra biträda. Vad särskilt de förslag beträffar, vilka avse minskning av låneskulden, vill jag framhålla, att låntagarna enligt de hjälpanordningar, jag tillstyrkt, hava möjlighet att erhålla en, i varje fall tillfällig, lättnad i förräntningen och amorteringen av lånen. Att tillika, innan resultatet av dessa och eljest beslutade anordningar kunnat bedömas samt någon mera säker överblick över konjunkturutvecklingen är möjlig, helt fritaga låntagarna från deras ingångna förpliktelser torde — även bortsett från den mindre lyckliga psykologiska inverkan, en dylik åtgärd kunde hava på låntagarna — ej böra ifrågakomma.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

- 1) att Kungl. Maj:t må, i huvudsaklig överensstämmelse med de i bilagorna A och B till detta protokoll intagna bestämmelser, utfärda *dels* kungörelse om ändrad lydelse av § 18 mom. 4 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, *dels ock* kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska före-

skrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten;

2) att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer, under budgetåret 1933/1934 uppskov till ett sammanlagt belopp av 2,000,000 kronor må kunna beviljas med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden; samt

3) att å den stående delen av statslån från egnahemslånefonden, som för år 1920 eller senare år beviljats eller beviljas för utlämnande av egnahemslån för bostadslägenheter, och varför amorteringsskyldighet föreligger, räntan må för år 1933 nedsättas till 3.9 procent, under villkor att låneförmedlare medgiver innehavare av egnahemslån från ifrågakommande statslån enahanda nedsättning av räntan.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

Bilaga A.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av § 18 mom. 4 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Härigenom förordnas, att § 18 mom. 4 kungörelsen den 8 juni 1928 angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten skall erhålla följande ändrade lydelse:

Mom. 4. Ränta och amortering å statslån skola för varje år av låneförmedlare inbetalas till statskontoret före utgången av juni månad nästföljande år; skolande sålunda den första amorteringen verkställas, då fråga är om statslån, som utlämnats till beredande av egnahemslån för jordbrukslägenheter, under det sjunde året från utgången av det år, för vilket lånet beviljats, samt, då fråga är om statslån, som utlämnats till beredande av egnahemslån för bostadslägenheter, under det femte året från utgången av det år, för vilket lånet beviljats.

Det åligger låneförmedlare att i avräkning å det belopp, som på sätt nyss nämnts skall inbetalas till statskontoret, varje år före utgången av mars månad till statskontoret inleverera intill den 25 samma månad influtna räntor och amorteringar för nästföregående år å av låneförmedlaren utlämnade egnahemslån.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1933. De i denna kungörelse upptagna bestämmelser skola äga tillämpning jämväl beträffande statslån, som beviljats före nämnda dag, under förutsättning att låneförmedlaren medger innehavare av egnahemslån från statslånet att erlagga ränta och amortering i den ordning, som avses i kungörelsen den

1933 (nr) om ändring i vissa delar av kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten.

Bilaga B.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten.

Härigenom förordnas, *dels* att § 10 kungörelsen den 8 juni 1928 med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten skall upphöra att gälla, *dels ock* att § 9 samma kungörelse skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

§ 9.

I fråga om ränta och återbetalning må ej i det uti § 7 omförmälda lånekontrakt betingas andra villkor än i § 18 av kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten stadgats angående egnahemsstatslån, dock med undantag i följande avseenden, nämligen:

1) att tiden, inom vilken de årliga ränte- och kapitalavbetalningarna skola vara av låntagarna fullgjorda, skall bestämmas, beträffande halva det belopp, varje låntagare har att erlægga, tidigast till november månad det år, för vilket betalningen utgår, och senast till mars månad nästföljande år samt, beträffande återstående hälften, tidigast till april månad sistnämnda år;

2) att låntagaren — — — delvis; samt

3) att låneförmedlaren — — — tillgodonjuta detsamma.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1933, men skall ej utgöra hinder för låneförmedlare att låta debitering, uppbörd och redovisning av räntor och amorteringar, vilka belöpa å tiden före den 1 januari 1934, verkställas i samband med någon kronans uppbörd i enlighet med nu gällande bestämmelser.
